Emberfaló kígyó faluja | 8.
Síneken futó történetek | 22.
Bélavár romjai mellett... | 27.
„Fordulása élt s volt világnak” (1.) | 34.

www.biharmegye.ro

Biharország

Közéleti folyóirat • Nagyvárad, 2014. június • VI. évfolyam 18. (198.) szám • **Ára 4,5 lej (300 Ft)**



Emlékművet állítottak Gábor Ferencnek

| 12.

Augusztusig ingyenes a parkolóház

Május 15-től birtokba vehetik a Nagyváradon autózók az igazságügyi palota mögött, a volt járványkórház helyére felhúzott új parkolóházat. Július 31-ig ingyen tehetik le itt a kocsit, akiknek a közelben van intéznivalójuk, addig az önkormányzat keresi a létesítmény üzemeltetőjét. A polgármester ígérete szerint minden más parkolóhelynél olcsóbb lesz itt a járművek állomásoztatása, és a környéken lakók kedvezményt kapnak. A tarifákról a helyi tanács dönt júniusban. Az alagsorból és három, illetve két emeletből álló, tetőteraszos létesítményben 457 kocsinak van helye, az épület egyik frontjára vendéglátó-ipari egységek, szolgáltató cégek költözhetnek be.





Nyilas Misi-ösztöndíj

A kolozsvári székhelyű Nyilas Misi Tehetségtámogató Egyesület ösztöndíj-pályázatot hirdet. **Július 31-ig pályázhat** az ösztöndíjra a 2013/2014-es tanévben magyar nyelvű oktatásban részt vevő, 7–10. évfolyamon tanuló, kiemelkedő tehetséget mutató és szociálisan hátrányos helyzetű diák szülője/gyámja mint magánszemély. A kitöltendő űrlapokról további információkat a 9–17 óra között hívható 0264/531–153, 0755/172–225 telefonszámon vagy a nyilas_misi@yahoo.com e-mail címen kaphatnak. A Nyilas Misi Tehetségtámogató Egyesület munkájáról a www.nyilasmisi.ro oldalon olvashatnak.

tartalom

4. Önkormányzat
Bihardiószegi projekt a faluturizmusért
Újabb száz munkahely

6. Városünnep
Akác nyílott Érmihályfalván

8. Faluról falura
Emberfaló kígyó faluja – Riport Bályok községről



10. Mestermunka
Kevés a fémmunkás szakember is – Orbán Attila margittai géplakatos-esztergályos, a kevesek egyike

11. Önkormányzat
Várják a jelöléseket a Beöthy Ödön-díjra – Önkormányzatokat, elöljárókat fognak kitüntetni

12. Közélet
Emlékművet állítottak Gábor Ferencnek – A nagyszalontai költő szobrát avatták
Isten és a jóság hajléka – Átadták a nagyváradi Szent Erzsébet Szociális Gondozóközpontot

14. Kultúra
Négy szólamban dicsérik Istent Margittán – A római katolikus egyházi kórus története
Programajánló júniusra

16. Hagyomány
Kopjafás lótisztelet – Beszámoló a legutóbbi érmelléki „huszárokosítóról”

17. Faluról falura
Csendben meghúzódva Paptamási árnyékában – Riport Nyüvedről

20. Hitvilág
Szalárdra húzta a szíve – Beszélgetés Knecht József plébánossal

22. História
Síneken futó történetek – Vasúttörténeti kiállítás nyílt

24. Szomszédoló
Egy pali a múltból, aki a jövőnek él – A Váradról elszármazott Tomory Pál zenésszel Kocsis Csaba beszélgetett

27. Portré
Bélavár romjai mellett energia-piramis épül – Halász Sándor városfenesi otthonában járt Miklós János

30. A régi Várad
Színjátszás egykoron a Rhédey-kertben – Péter I. Zoltán helytörténeti írása

32. História
Mezey Lajos festőművész, fotográfus (1.) – Szilágyi Aladár összeállítása

34. Literatúra
„Fordulása élt s volt világnak” (1.) – Molnár Judit az I. világháború irodalmi hatásairól „nádpálca nélkül”

36. Közélet
Szeretlek, Szalonta! – A Romániai Magyar Nyugdíjasok Szövetségének vetélkedője

37. Útravaló
Horvátország ékkövei, a Plitvicei-tavak – A nagyszalontai Külüs Brigitta osztotta meg élményeit



38. Lektűr – Kultúra
Bajusztolvajok – Szilágyi Perjési Katalin novellája
Fél kézzel, fél lábbal – Nyelvőrségen Dánielisz Endre

40. Gyereksarok
Pöszi barkácsolnivalót, verset hoz, s kihirdeti a fotópályázat nyerteseit

42. Zene
Két fiatal szólista váradi bemutatkozása

43. Közélet
Babaruhabörze és Garázsvásár
Állatjóléti támogatást kérhetnek

44. Sport
A focitorna véget ért, a barátságok erősödnek
A pólósok hozták a kötelezőt



46. Kultúra
Tájszavakban a világ – A Tinta Kiadó új könyvéről nyilatkozik Kiss Gábor szerkesztő

48. Fűben-fában
Gyógynövény-ábécé (88., 89.) – Közönséges csarab, közönséges nyír

49. Ínyenceknek
Szegény olaszok levese

50. Üdítő
Vámos Miklós mondotta – Keresztrejtvény nyereménnyel

51. Évfordulók
Júniusi jeles napok

Biharország – közéleti havilap. Kiadja a **Várad** kulturális folyóirat, Nagyvárad. **Szerkesztőség és kiadó:** Nagyvárad, December 1. tér 12., I. em. **Postacím:** 410068 Oradea, Piața 1 Decembrie nr. 12, et. I. **Telefon:** 0259/447-060, 0735/154-456, 0735/154-459. **Lapterjesztés:** 0735/154-460. **E-mail:** biharmegye@gmail.com. **Interneten:** www.biharmegye.ro. **Főszerkesztő:** Máté Zsófia. **Munkatársak:** Balázs Anita, D. Mészáros Elek, Kocsis Csaba, Péter I. Zoltán, Szilágyi Aladár, Szőke Ferenc. **Felelős kiadó:** Szűcs László. Készült a nagyváradi Europrint Kft. nyomdájában. ISSN 2066-4166

RMDSZ COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY
TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS A COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY

Bihardiószegi projekt a faluturizmusért

Több mint nyolcmillió lej az értéke annak a Bihardiószegen májusban bemutatott projektnek, melynek célja szakképzés és munkahelyteremtés az agroturisztikai ágazatban Bihar és Kovászna megyében.



Mados Attila és Kun Géza

Mados Attila, Bihardiószeg polgármestere a projektindítón elmondta, hogy a községben tartják majd meg a tanfolyamokat, melyeken kétszáz személy vehet részt. A polgármester azt is elmondta, hogy a községet Kovászna megye tanácsa kérte fel a programban való részvételre. A projektismertető rendezvényen **Pásztor Gyöngyi** kolozsvári szociológus, csapatkoordinátor arról tájékoztatott, hogy a vele együtt héttagú, három szakértőből és három asszisztensből álló csapat egyebek mellett kidolgozza Bihar és Kovászna megye agroturisztikai munkahelyteremtő stratégiáját, illetve a közép- és hosszú távú fejlesztési stratégiákat is, ugyancsak a projekt részeként.

Régióközi együttműködéssel valósul meg a 18 hónapig tartó projekt, melyben a Kovászna megyei önkormányzat és az ottani foglalkoztatási ügynökség, a Romániai Vállalkozásokért Egyesület, a LAM Alapítvány, az OTP Consulting Románia és természetesen Bihardiószeg a partnerek, mondta **Gönczi József**, a projekt szakmai vezetője. Terveik szerint a képzett szakemberek segítségével azoknak is lehetőségük nyílik majd megismerkedni a falusi környezettel, akiknek nincsenek ott rokonaik, mondta a projektvezető.

Finomságok



A szakképzésben részt vevőknek nyújtanak egyebek mellett munkaerő-piaci tájékoztatást, vállalkozásfejlesztési képzést, turisztikai vállalkozásfejlesztési tanácsadást. Az említett tanfolyamok elvégzésével idegenvezetői és agroturisztikai dolgozói szakképzést kapnak a jelentkezők. Megyénkben 240 fős a célcsoport, vidéki lakosokból áll, kétszázan pedig az ingyenes képzésen is részt vehetnek. A tervek szerint a képesítéseket megszerzők 18,2 százaléka helyezkedhet majd el alkalmazottként vagy saját vállalkozásában a falusi vendéglátás területén.

A projektnyitónak egyébként **Kun Géza** portája adott otthont, és Mados Attila bemutatott két helyi vállalkozót is, **Székely Szabolcsot**, akinek jóvoltából disznóhúsból készült finomságokból is kóstolót kaptak a jelenlévők, és **Fiók Sándor** méhészt, majd diószegi ételekkel-italokkal vendégelték meg a projektindító résztvevőit.

Fried Noémi Lujza

Újabb száz munkahely

Januárban megnyílt a bihardiószegi Zichy-kastély kertjében egy külföldi tőkével működő varroda. A helyi önkormányzat bocsátotta a vállalkozó rendelkezésére a felújított helyiséget, most pedig még egy csarnokot készít elő, hogy további száz dolgozót alkalmazhasson a cég.

Bihardiószeg önkormányzata saját erőből újította fel a kastélykertben levő hőközpontot, amely '89 előtt a községközpont tömbházainak fűtését volt hivatott szolgálni. Az évekig romos állapotban levő épületben az eredeti ötlet szerint fitneszterme rendeztek volna be, időközben azonban sikerült egy vállalkozót meggyőzni arról, hogy Diószegen nyisson egy varrodai egységet. „Úgy saccoltuk, hogy 35-40 ember számára tudunk biztosítani munkahelyet, azonban májusban elértük az 52 alkalmazottat, és ennél lényegesebb, hogy közülük 45-en bihardiószegiek" – nyilatkozta Mados Attila polgármester.

A varroda januári megnyitóján



A jó eredményekre való tekintettel a vállalkozó úgy döntött, hogy négyhavi tevékenység után bővíti egységét, és már megkezdődött a munka, hogy a szénraktár épületét modern üzemcsarnokká alakítsák, ahol újabb 100 alkalmazottat tudnak foglalkoztatni.

„Bihardiószeg önkormányzatának nagyon fontos a munkahelyek teremtése – hangsúlyozta Mados Attila –, hogy azok számára, akik mostanáig más városokba ingáztak dolgozni, itt helyben biztosítsunk munkát, megspórolva a fáradságos és hosszú utazást, növelve ezáltal azt az időt, amit a családdal tölthetnek. A vidéki településeken szinte lehetetlen ipari park létrehozása, hiszen a törvény nem engedi, hogy például a még önkormányzati tulajdonban maradt legelőkön ipari befektetések létesüljenek, mert a legelőket, kaszálókat nem lehet építkezésre alkalmas beltelekké nyilvánítani. Ezt tudva, Bihardiószeg önkormányzata igyekszik maximálisan kihasználni azokat az ingatlanokat, amelyek a tulajdonában vannak, hogy újabb munkahelyeket teremtsen, ugyanakkor minden támogatást megad azoknak a vállalkozásoknak, amelyek a községben munkahelyeket teremtenek" – magyarázta az elöljáró.

Mindazok, akik a varrodában szeretnének elhelyezkedni, bővebb felvilágosítást kaphatnak a cég bihardiószegi székhelyén, a kultúrház mögött.

(-fia)



Itt rendezik be az új üzemcsarnokot

Akác nyílott Érmihályfalván

Már felnőtt egy generáció az érmihályfalvi Nyíló Akác Napok debütálása óta, a siker azóta is töretlen. Nagy szó ez, hisz a nagy elánnal meglódult falunapocskák többsége rendre ellaposodott az évek során. A homokvilág fellegvára dacol az idővel, mert bár helyet kap a könnyed szórakoztatás is az évenkénti fesztiválokon, de az értékteremtő szándék elsődleges. Így volt ez az idei rendezvényen is, amelynek május 15–18. között szolgált otthonául az érmelléki kisváros. Immár 22-ik alkalommal!



Nyakó József polgármester a megnyitón

A szervezők kitettek magukért, minden eseménynek megvolt a maga felelőse, mindenese, az apró részletekig ügyeltek, hogy minden a lehető legnagyobb rendben menjen. Amint azt a péntek délutáni ünnepélyes megnyitón Nyakó József polgármester hangsúlyozta, mintegy másfél százan munkálkodtak a sikerért. A fesztivál történetében az idei volt a legnagyobb mértékben támogatott.

Az emberi szándék nem hibádzott, a természet viszont szeszélyes hölgyként bánt a résztvevőkkel. Hol kacérkodóan, csalogatva kivillantotta napsugármosolyát, hol pedig szakítás utáni hisztis csitriként tombolt, morgott, csapkodva zúdította dézsából az esőt. A nyitónapi tavaszi vásár is megsínylette az időjárás csapodárságát, de ez nem szegte kedvét a haszonés díszállat-seregszemle kitartó látogatóinak; a négylábúak mellett díszes madarak is mutogatták „bájaikat". A pénteki, utcai felvonulással egybekötött megnyitó előtt a sportszerető közönség focitornán szurkolhatott a gyorslábú-



Menettáncosok a nyitó felvonuláson



Ügyesen ropták az apró, fürge lábak



Különleges járgányok álltak starthoz az első mihályfalvi Flúgos futamon



Parádés fogatok sereglettek össze a sportpályán



Egyes és kettes fogatok, illetve lovas kocsik szépségversenye



Debrecenből jöttek a gólyalábasok



A bográcsok mesterei a strandon szorgoskodtak

aknak; a győzelmet a Nagyváradi Sportiskola csapata vívta ki. A szebbik nem is pályára lépett, szombaton a nemzetközi női kézilabdatornán a Kolozsvári Unirea gárdája remekelt.

Az égiekkel dacolva, szakadó esőben parádéztak a lovas gazdák a Praszler Gyula Stadionban, ahol az egyes fogatok közül a legszebb külleműnek kijáró díjat az érkeserűi Csorba József vehette át. Kettes fogatok között a helyi Nicolae Iovița győzedelmeskedett, míg a lovas kocsik kategóriájában a szintén helybeli Kelemen László nyert.

Két könyvbemutatóra is sor került a napok folyamán, Szilágyi Ferenc Hubart harmadik verseskönyvét vehette kezébe a nagyérdemű, míg Boros József költeményei első ízben olvashatók egyéni kötetben. Ez utóbbi könyvbemutatón Biró Rozália szenátor is jelen volt. A fotósok, festők, egyéb művészeti ágak képviselői is megmutatkozási lehetőséghez jutottak az ünnepségsorozat keretében, a néptánc, népdal sem maradt ki a programokból, és a kórusok jubileumot ültek.



Fellépett a Holtmaros néptáncegyüttes

Nagy népszerűségnek örvendett a kutyaszépségverseny is, az újdonságnak számító Flúgos futamon (eszement járgányok versenye) a győzelmet a Lökhajtásos Tovalötyögő jármű érdemelte ki. Ezt a fantáziadús járgányt Oláh István, ifj. Oláh István és Vas Vendel építette meg.

A vasárnap délelőtti gasztronómiai versenyfutáson terjengő étvágyhozó illatokat már rég elfeledték a zárónapi szabadtéri koncertek esti hangulatában, amikor a tűzijáték fényei messze vitték a hírt, hogy elérkezett a XXII. Nyíló Akác napok finálé ja.

D. Mészáros Elek

Emberfaló kígyó faluja

Igazi közéleti ember DARÓCZI MIHÁLY, Bályok község alpolgármestere. Amellett, hogy immár négy ciklusban szerzett tapasztalattal vértezetten, ARSENIE MAROŞAN polgármesterrel jól együttműködve irányítja a közösséget, a helyi református egyházközség főgondnoki teendőit is ellátja.



Daróczi Mihály alpolgármester

A lehetőségeket jól kihasználva egyre inkább szépül, csinosodik Bályok, s nemcsak a községközpont, hanem a hozzá tartozó falvak is folyamatos arculatváltáson mennek át. Híres ősi kastélya, a kommunista érából átöröklött, öldöklésbe hajló hírhedt vadászatok s az ezekről szóló médiatudósítások mellett érdemes odafigyelni az egyre élhetőbb környezetre, az infrastrukturális beruházásokra is.

Mielőtt terepszemlére mennénk, az alpolgármester irodájában beszélgetünk a mostanság zajló beruházásokról. Közben a polgármester, Arsenie Maroşan is bekukkant, így a továbbiakban már hármasban osztjuk a szót. Sikeresen pályáztak a 322-esként ismert, háromkomponensű nagyberuházásra, amelynek összértéke 2,5 millió euró. Ennek keretében közel nyolc kilométer hosszúságban aszfaltoztak utat Bályokon, Nagyalmáson, Kisalmáson és Szoldobágyon. A vízhálózat bővítése is égetően szükségessé vált, emellett kanalizálás, ülepítőrendszer létrehozásán fáradoznak. Az ivóvízrendszert ellátó két kutat is fúrtak, de sajnos a vízminőséggel gondjaik vannak. A nagyfokú nitráttartalom semlegesítése speciális berendezéssel érhető el, ami viszont a pályázaton nyert összegből nem finanszírozható. A felmerülő költségeket saját zsebből kell fizetniük.



A községháza



Arsenie Maroşan

A nagyberuházás harmadik szegmense a bályoki kultúrotthon teljes felújítása. Aki a megkezdett munkálatok előtt látta az ingatlant, az nem tartja túlzásnak, ha felújítás helyett épületmentésről beszélünk. A művelődési ház régi kinézete nagyban rontotta a községközpontról formálódó véleményt, viszont a teljes tatarozás után a falu díszévé vált a létesítmény. Az épület több mint száz esztendős, valamikor istállóként funkcionált, bő fél évszázada minősült át a kultúra házává. Egy 2010-ben megjelent törvény értelmében a falakat négyméterenként tartópillérekkel erősítették meg, azt követte a tetőzet teljes cseréje. A megújult színpad mellett konyhát, vizesblokkot alakítottak ki, a padlózatot járólappal burkolták. A fűtést befúvós villanymelegítővel oldják meg.

A 322-es pályázat kivitelezése e sorok megjelenésének idejére már finisbe kerül – bizony-



A jól felszerelt iskola – kár, hogy az árnyat adó fákat megcsonkították előtte



Kívül-belül kicsinosították a művelődési házat

gatja Daróczi, aki az eddigi sáncbetonozásokat is a fontos munkálatok közé sorolja. Célként fogalmazta meg a központi árkok medrének betonozását, valamint a mostani pályázati keretből kimaradt településrészek csatornázásának kiépítését.

Miközben a község ügyeit számba vesszük, Szűcs Otília, a helyi iskola könyvelője, községi RMDSZ-alelnök kopog az ajtón. Megragadva az alkalmat, a tanintézet felől érdeklődünk. Mint mondja, a bályoki emeletes iskola jól felszerelt, három éve van saját központi fűtése, irigylésre méltó sportpályát is létrehoztak. Bályokon, Nagyalmáson és Szoldobágyon működik nyolcosztályos képzés, míg Kisalmáson és a 150 lakost sem számláló Dédán elemi szinten okítják a nebulókat. A községben mintegy 500 diák tanul, ennek egynegyedét teszik ki a magyar anyanyelvű gyermekek. Az iskolai alkalmazott egy sportterem építését tartja a legszükségesebbnek.

A számadatoknál maradva Daróczi Mihály ismerteti a népszámlálási adatokat, amelyek szerint Bályoknak 1333 lakosa van, Nagyalmáson 801-en élnek, Kisalmást 378-an lakják, Szoldobágy lélekszáma 576, míg Dédáé 146 személy. A magyarok a község lakosságának 21 százalékát teszik ki, 659-en laknak a községközpontban.

Igyekeznek helyben tartani a fiatalokat, bár a munkalehetőség hiánya generálja az elvándorlási szándékot. A nemzeti öntudat ápolása iskolai, egyházi szinten, valamint az RMDSZ-szervezet tevékenysége révén valósul meg. Rendszeresen megemlékeznek az 1848-as forradalom és szabadságharc eseményeiről, farsangi bált szerveznek, gyermeknapot ülnek, november elsején koszorút helyeznek a temetőben az I. és II. világháborúban elesettek emlékművére. Kultúrcsoportok rendszeresen megfordulnak a faluban, ahogyan huszárfogadásra is sort kerítettek már.

A kiadós beszélgetés után végigjárjuk Bályok központját. Az utcán alig akad járókelő. Szorgos nép lakja a falut, a többség a mezőn, a kertekben a tavaszi munkákkal van elfoglalva. Amikor mégis szembejön valaki, tisztelettel megsüvegeli Darócit, úgy látszik, elismerik a főgondnok-alpolgármester munkáját, ami kisebbségi létben nem is olyan könnyű.

A falu egyik érdekessége a kígyódíszítéses emlékmű, amelyet Bályok fennállásának 800. évfordulójára állított a helyi magyarság. A monda szerint a vidéket valamikor nádas láp uralta, s a közepén tiszta vizű forrás eredt. Ott tanyázott egy óriáskígyó, amely az arra tévedt embereket felfalta. Közhírré tétetett, hogy aki a kígyót megöli, arról neveztetik el a falu. Bályoki Szilveszter tükör-trükkel végzett a félelmetes állattal. Egy óriás tükröt tartott maga elé, úgy közelített a kígyóhoz. A hüllő azt gondolván, hogy egy másik kígyó jön feléje, belemart tükörképébe, amikor is Bályoki egy kardcsapással lenyisszantotta a fejét. Hát így lett Bályok a falu neve.

Az alpolgármester a régi história okán a jövőbe tekintve fogalmazza meg aggodalmát: „Ahhoz, hogy további nyolcszáz éven át megmaradjon, fejlődjön Bályok magyarsága, nagyobb összefogásra van szükség. Ez pedig az egyházzal és az érdekeinket képviselő szövetséggel egységben lehetséges”.

D. Mészáros Elek



Az alpolgármester a névadóra emlékeztető emlékműnél

Kevés a fémmunkás szakember is

Vidéken és városon egyaránt megritkultak a mesteremberek. Szakmai tudást az oktatási rendszerben manapság már alig lehet szerezni, így az utánpótlás kinevelésére is kevés az esély.



Orbán Attila magánvállalkozó

Margittán nagyon kevés és „nagy fán terem" a jó fémmunkás szakember. Különösen érvényes ez a lakatos és esztergályos szakmára. Ha valakinek ilyen munkálatra van szüksége, bizony hiába járja széltében-hosszában a várost, ilyen cégtáblát nem talál. Ezért volt kellemes meglepetés számomra, amikor ráleltem **Orbán Attila** géplakatos-esztergályosra – az ő cégtábláját sem lengeti a szél –, aki hivatalosan, engedéllyel és garanciával végzi el munkáját.



Az esztergapad mellett

Véleménye szerint egy szakembernek a legjobb reklám a kliensek elégedettsége. Szájról szájra terjed a híre, ezért nem reklámoz sem a médiában, sem cégtáblával. Vannak visszajáró kliensei, akik sokszor újakat hoznak magukkal. Így, mint mondta, megélni meg lehet a szakmából, de meggazdagodni nem. Neki viszont a gazdagságot az ügyfelek elégedettsége jelenti, így végeredményben ő maga is elégedett ember.

Mindent megcsinál, ami a fémek hidegmegmunkálásába tartozik, de vállal acetilénlángos és elektromos hegesztést is. Margittán született 1958-ban, ott végezte el az általános iskolát, utána tanulmányait nagyváradi szakiskolában folytatta szerszámlakatosi szakon, s 1976-ban lett diplomás szakember. Hazatért Margittára, és 22 évig dolgozott a Herbák János Fémipari Üzemben. Megismerkedett a gépekkel, az iskolában tanultakat a gyakorlatba ültette. Munkatársai szerint igazi jó szakember vált belőle. Valószínűleg ezt ő is érezte, mert 1997-ben úgy döntött, hogy a saját lábára áll.



Ha megbízható a „szaki", visszajárnak a kliensek

Szülői segítséggel beindította magánvállalkozását, melyhez a tudás és a műhely adott volt, de a gépeket meg kellett vásárolnia. Ezek pedig – esztergapad, fúrógépek, hegesztő felszerelések, csiszológépek, köszörűk, szerszámok stb. – igencsak komoly befektetést igényeltek. Szerencsére a műhelyt a szülői ház egyik helyiségében be tudta rendezni. Ha kell, autóalkatrészeket esztergál, lengéscsillapítókat, féltengelyeket újít fel, de megjavít háztartási gépeket is. Kapcsolatban van a helyi autószerelőkkel, akiknek alkatrészeket, esetleg célszerszámokat készít. Mivel az engedélye kiszállásra is érvényes, ha igény van rá, hívásra házhoz is megy.

– Talpon csak akkor maradhat egy kisiparos – vallja Orbán Attila –, ha mindig jó minőségű munkát végez és minden szempontból megbízható. A minivállalkozóknak ugyanis nincs lehetőségük pályázati támogatásokra, ezért teljesen magukra vannak utalva.

Manapság nagyon kevesen akarnak szakmát tanulni, de nem is nagyon lenne rá lehetőségük. Az igazi szakember a műhelyben formálódik, ahol megtanulja, „ellopja" a szakmát a tapasztaltabb mesterektől. Azt viszont egyáltalán nem támogatja a rendszer, hogy manapság egy kisiparos szakembereket képezzen ki. Erre egyáltalán nincs motivációja. Így aztán egyenes az út a szakmák halála felé.

– Sajnos a mi esetünkben is megszakad a lánc – meséli beszélgetőtársam. – Édesapám fémmunkás volt, én is az lettem, de a gyerekeim már nem viszik tovább a mesterséget. Más pályát, más utat választottak. A kislányom óvó-

Várják a jelöléseket a Beöthy Ödön-díjra

A jeles XIX. századi nagyváradi, Bihar vármegyei közéleti személyiség halálának 160. évfordulóján adják át először az RMDSZ Bihar megyei szervezetének ügyvezető elnöksége által alapított díjat és plakettet. Az idei legeredményesebb önkormányzat, illetve a közösség számára leghasznosabb ötlettel jelentkező elöljáró kapja majd meg.



A kezdeményező, Szabó Ödön és a kitüntetések



Beöthy Ödön

Beöthy Ödön Nagyváradon született 1796. december 2-án Beöthy László ezredes és Husztinger Janka fiaként. Maga is katonáskodott, részt vett a Napóleon elleni háborúban. 1826-ban Bihar vármegye táblabírójává választották, 1830-ban a megyét képviselte a pozsonyi országgyűlésen, és szabadelvűként országos hírnevet szerzett csípős szónoklataival. Alispánnak választották 1841-ben, de lemondott, 1843-ban ismét országgyűlési követ, 1848-ban főispánnak, majd partiumi, később erdélyi kormánybiztosnak nevezték ki. Rá egy évre Kossuth a hétszemélyes Tábla első alelnökévé nevezte ki, ekkor lemondott a főispánságról. A szabadságharc bukása után emigrációba kényszerült, Párizsban, Londonban, majd Jersey szigetén élt. Victor Hugóval jó barátságba került. Hamburgba utazott 1854. december 7-én, ott érte a halál.

A karizmatikus egyénisége iránti tisztelet jeleként szülővárosában képmása a megyeházán függött, utcát neveztek el róla. Az RMDSZ megyei vezetősége a sikeres önkormányzatok, illetve a közösség számára hasznos és követendő példaként állítható ötletekkel előálló polgármesterek és alpolgármesterek kitüntetésére hozta létre a Beöthy Ödönről elnevezett díjat – közölte a sajtóval Szabó Ödön megyei ügyvezető elnök, parlamenti képviselő. A bronzból készült kisplasztika, illetve érme Deák Árpád munkája. Az elismerést december 7-én fogják átadni először, és az ügyvezető elnökség júniustól november 20-ig várja a jelöléseket. Bárki kitöltheti és leadhatja a szövetség megyei titkárságán megtalálható ajánló űrlapot! Az elismerésre méltónak ajánlott elöljárót kell megnevezni, és indoklásként a közösséget erősítő, gyarapító ötletét kell röviden leírni. Szabó Ödön azt is elárulta, hogy addigra szeretnék kiadni a Beöthyről szóló monográfiát; a budapesti Hadtörténeti Intézet egyik munkatársa már összeállította az anyagot.

M. Zs.

---

nő, a fiam az útkeresés időszakában van. Manapság nem közkedvelt a szakma, pedig becsületes munkával becsülettel meg lehet élni belőle.

– Mivel foglalkozik egy szakember a szabad idejében?

– A kisiparos csak hétvégére szőhet terveket, mivel hét közben nem lehet egy klienst sem visszautasítani. Akkor sem, ha délután vagy éppenséggel este érkezik. Volt rá eset, hogy más megyéből érkező autó este lerobbant. A szerelővel együtt megjavítottuk, és néhány órás késéssel hazamehetett. Mindenképpen rugalmasnak kell lennem, ha bővíteni akarom a klienskörömet. Szükségem van a munkára, mivel négy éve özvegy vagyok, és egyedül kellett nevelnem, szárnyra bocsátanom gyermekeimet. Hétvégén viszont a műhely zárt levegője után szívesen megyek el baráti körömmel a környékbeli tavakra horgászni, kikapcsolódni.

Szőke Ferenc

Emlékművet állítottak Gábor Ferencnek

Egy kivételes nagyszalontai személyiség bronzmását avatták fel a közelmúltban szülővárosában. A hajdúváros Feri bácsija már fiatalon helytállt a munka mezején, s miközben napjai a megélhetésért folytatott harccal teltek, éjjeleit irodalmi alkotómunkával töltötte.



Dr. Szabó Zoltán és Biró Rozália leplezte le a szobrot

Gábor Ferenc első verseskötete, a *Nyári nap* 1967-ben jelent meg, majd közel két évtizedes hallgatás után, 1984-ben publikált ismét. Következő verseskötete 1992-ben Túrkevén készült el *Vád és könyörgés* címmel, majd ugrásszerűen megnőtt költői elismertsége, s ezután sorra jelentek meg kötetei, immár a szülőváros jóvoltából.



Gábor Ferenc özvegye és fia is elhelyezte a megemlékezés virágait

Gábor Ferenc szókimondó, egyenes ember volt, különleges személyiség, akinek az életműve jól megérdemelten került a nagyszalontai halhatatlanok közé. A költő bronzszobrát Túrkeve város polgármestere, dr. Szabó Zoltán adományozta Nagyszalontának, jeléül annak, hogy a túrkevei barátok, akik egykor elsőként segítették, bátorították a költőt, ma sem feledkeztek meg róla. Az emlékművet Fehérvári Tamás túrkevei szobrászművész készítette el.



Szülővárosában nagy tisztelet övezi ma is a költő alakját. A díszpolgár bronzmása a városházával szemben, a református templom közelében áll

A szoboravató ünnepségre a város szívében került sor, az égiek áldásával, ugyanis szép, napsütéses volt az idő. Számos vendég tisztelte meg jelenlétével az eseményt, köztük dr. Szabó Zoltán, a testvérváros Túrkeve polgármestere, Mudura Sándor vállalkozó, az Arany János Művelődési Egyesület elkötelezett segítője és az Arany-porta építésének a támogatója, Nagyszalonta másik testvérvárosának, Csepelnek a küldöttsége, a Romániai Magyar Nyugdíjas Szövetség tagsága és elnöke, Nagy Irma, akik évek óta ápolják Gábor Ferenc költői hagyatékát, valamint jelen volt a költő családja, a helyi önkormányzat vezetői, tanácsosai és a város civil szervezetei. Gali Teréz előadóművész alkalomhoz illő dalai teremtettek bensőséges hangulatot, aztán Biró Rozália szenátor mondta el ünnepi gondolatait Nagyszalonta „sajátos hangú, kérdésekre választ kereső közéleti személyiségéről”, majd dr. Szabó Zoltán idézte fel a Gábor Ferencet Túrkevéhez fűző különleges kapcsolatot. Meleg Vilmos színművész Gábor Ferenc költészetéből nyújtott ízelítőt, Csanádi János pedig, a költő jó barátja és több kötetének szerkesztője, a legszebb közös emlékeket idézte fel.

Az esemény legmeghatóbb pillanata kétségkívül az volt, amikor Gábor Ferenc felesége lépett a mikrofonhoz és köszönte meg Túrkeve, illetve Nagyszalonta polgármesterének, hogy a férje emlékműve a református templom közelében kaphatott helyet, ugyanis mint mondta, Feri bácsi annak idején gyakran emlegette: „Meglásd, itt leszek én még egyszer a templom árnyékában”.

Balázs Anita

Isten és a jóság hajléka

Harmincnégy idős ember fog otthonra lelni a Caritas Catolica új nagyváradi létesítményében, a Spartacus utca 31/A szám alatti Szent Erzsébet Szociális Gondozóközpontban. A modernül és takarosan berendezett épületben szociális konyha is működik, s a házi beteggondozó szolgálat székhelye is itt található.



A hely, ahol Isten lakozik

Az avatóünnepség szentmisével kezdődött, amelyet **Böcskei László** nagyváradi római katolikus megyés püspök celebrált. Elhangzott: olyan társadalmi csoportot szólítanak meg, amely különösen igényli a felebarátok odafigyelését, törődését. Kicsit javítanak az idősek ellátásának helyzetén. Az egyház egyik fontos küldetése odafordulni a társadalom peremére szorultakhoz, hiszen felelősek vagyunk egymásért. Lényeges, hogy mindenki a maga eszközei révén tegye meg azt a jót, amit tőle elvár nemcsak Isten, hanem a közösség is. A püspök hangsúlyozta: Isten ott lakik, ahol a jóság. Ez a hely is olyan, ahol Isten lakozik. Ahol enyhítik a bajokat, szenvedéseket, ahol szükség van szeretetre és jóságra.

A szertartás után Böcskei püspök és **Rajna József** főesperes-kanonok, a Bihar megyei Caritas Catolica igazgatója megáldotta az új szociális központot, majd megtartották a projektzáró konferenciát. A létesítményt ugyanis európai uniós forrásból hozták létre. Böcskei László kifejtette: megtalálták az álom megvalósításához vezető utat. Köszönetet mondott a projektet megálmodó és kivitelező csapatnak a sok fáradozásért. A püspök hozzátette: nagyon örül az eredménynek, ám nem szabad megállniuk, ugyanis van még épp elegendő teendő, ami reájuk vár, s amelyekhez ugyanilyen lelkesedéssel kell hozzáállni.

A támogatók emlékérmet vehettek át



Böcskei László püspök és Rajna József Caritas-igazgató



Rajna József ezután ismertette a projektet, amellyel 2009-ben pályáztak az Északnyugati Regionális Fejlesztési Ügynökségnél, s az 2010-ben nyilvánította finanszírozhatónak a tervet a Regionális Fejlesztési Alap keretéből. A beruházás összköltségvetése 3,9 millió lej volt, ebből 2,7 millió lej európai uniós vissza nem térítendő támogatás, 414 ezer lej az állami büdzséből származik, a Caritas Catolica önrésze pedig mintegy 67 ezer lej. 2012 végén kezdődött az építkezés. A kivitelezéssel a Marcons céget bízták meg. A már meglévő raktárépületet bővítették ki egy új épületegyüttessel. Külföldi (ausztriai, németországi és hollandiai) segítőik is voltak, akiktől szép, modern bútorokat, konyhai felszereléseket stb. kaptak. A beruházás révén 14 új munkahely létesült, és bővült a Caritas Catolica szociális szolgáltatása.

A Szent Erzsébet otthonban 34 idős emberről gondoskodnak majd, a leendő lakók június közepe táján kezdenek beköltözni. Tíz egyágyas és 22 kétágyas szoba található az épületben. A szociális étkezde (mely eddig a Kanonok soron működött) is a Szent Erzsébet központban kap helyet, valamint a váradi házi beteggondozó szolgálat székhelye is itt található. Ez utóbbi koordinálja a vidéki házi beteggondozó szolgálatokat is, jelenleg 230 beteget látnak el megyeszerte.

A projektismertető után, az ünnepély végén Rajna atya emlékérmeket adott át a jelen lévő támogatóknak.

Tóth Hajnal

Négy szólamban dicsérik Istent Margittán

A margittai római katolikus egyháznak a régmúlt időktől fogva volt jó torkú hívekből spontán összeállt kórusa. Szervezett formát először 1974-ben öltött az énekkar.

A régi időkben az énekelni szerető margittai római katolikus hívek a karzaton foglaltak helyet, és a miserendi énekeket együtt énekelték a mindenkori kántorral. Természetesen a földszinten ülők is bekapcsolódtak az énekes istendicsőítésbe. Hivatalosan 1974-ben alakult egyházi kórus, a Passió az akkori kántor, Nagy József irányításával. Nevéből adódóan tagjai a passiót énekelték, és azt sem minden évben.

2008 tavaszán új kántort kapott a katolikus közösség Szabó Péter személyében, s ő fontosnak tartotta, hogy létrehozza, illetve újraélessze a kórust. Ugyanazon év nyarára már megalakult a tucatnyi hölgyet számláló szervezett kar. Rendszeresen énekeltek a szentmiséken és az augusztusi búcsúünnepen, akkor még csak egy szólamban, de így is hírük ment, és meghívták őket Szalacsra a bérmálási szertartásra. Később két férfi – Krisztik János és Kotlár Gyögy – is csatlakozott hozzájuk, így színesült az előadásmódjuk, de ez ahhoz még kevés volt, hogy többszólamú kórusműveket adjanak elő. Az áttörés 2011-ben következett be, amikor a Horváth János Társaság civil vegyes karából – követve református társaik jó példáját – egyszerre hatan, köztük négy férfi, jelentkeztek éneklésre. Mások is kedvet kaptak az egyházi karénekhez, közöttük több fiatal, így már minden együtt volt ahhoz, hogy négy szólamban énekeljék az egyházi kórusműveket.



Püspöki elismerést kapott Szabó Péter karvezető-kántor

A kántor odaadó munkájának és a tagok lelkesedésének köszönhetően színvonalas kórussá fejlődtek. A miserendi éneklés és a passió előadásán kívül elfogadtak meghívásokat egyházi kórustalálkozókra, egyéb rendezvényekre. Igencsak jól szerepeltek az első katolikus egyházmegyei kórustalálkozón (2012 novembere), melyet a nagyváradi bazilikában rendeztek meg. Fellépésük ismertséget és elismertséget hozott számukra. Talán ez is közrejátszott abban, hogy a második egyházmegyei találkozónak tavaly novemberben már Margitta adhatott otthont. Idén az a tisztesség érte őket, hogy május 4-én, az anyák napi szentmisén a váradi székesegyházban énekelhettek, a miserendi énekeken kívül kórusműveket – *Eljött a drága ünnep, Anima Christi*, *Krisztus feltámadott* – is előadtak magyar és latin nyelven. A híveknek tetszett, mivel – bár szentmiséken ez nem szokás – tapssal jutalmazták őket.

Hetente gyakorolnak a kórustagok, készülnek a következő ünnepre, fellépésre. Ha kell,



Felléptek Margittán a Szent II. János Pálra emlékező rendezvényen



Egyházmegyei kórustalálkozó házigazdái voltak tavaly

heti három próbát is tartanak. Örömteli, hogy a mai rohanó világban időt szánnak a hívek és a kántor erre a nemes célra. A jövőben szeretnék bővíteni repertoárjukat, és nagy szeretettel várják az újabb tagokat. Énekelni jó és üdvös, hiszen a mondás szerint is: „Aki énekel, kétszeresen imádkozik" (Bis orat, qui cantat.) A miserendi énekeket a kántor úgy válogatja össze, hogy a kórus ne szorítsa ki a nem kardalos énekelni vágyókat. Ezért az új dalokon és a négyszólamú kórusműveken kívül mindig énekelnek olyan közismertebbeket, amelyekbe mindenki bekapcsolódhat. Ilyenkor a vegyes kar „csak" irányító szerepet játszik.

A nagyváradi bazilikában is énekeltek



A kórus jelenleg 30 tagot számlál: Demeter Tibor, Fézer Mária, Eiben Ibolya, Havaneț Katalin, Holmik Erzsébet, Iván Magda, Juhász Mária Natália, Kocsis Levente, Kocsis Szylvia, Kotlár György, Kovács Mihály, Krisztik Csongor, Krisztik Éva, Krisztik János, Lázár Éva, Lázár Imre, Lep Anikó Andrea, Lupău Katalin, Major Juliánna, Májer Rozália, Marosi Zoltán, Mészáros Klára, Mikács Emma, Molnár Erzsébet, Rohodi Teréz, Szántó Imola, Szántó Kincső, Szegedi Kiss Gyöngyi, Szőke Anna, Szőke Ferenc.

A kórus vezetője, Szabó Péter 1982-ben született Szilágysomlyón, ott végezte iskoláit érettségiig, majd a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetemen tanult egy félévet zenepedagógia–egyházzene szakon. Innen Tempfli József akkori váradi megyés püspök a budapesti Központi Papnevelő Intézetbe küldte, majd két évet a győri Hittudományi Intézetben tanult. Gyakorlati évre kispapként került Margittára, és ezalatt úgy döntött, nem folytatja a papi hivatást. Egy ideig fizikai munkából élt, majd az akkori margittai kántor nyugdíjba vonulásakor Májernyik Mihály esperes-kanonok felkérte őt a kántori tisztségre. Elfogadta, és a tudásanyagát, a munka mellett, a szatmárnémeti Kántorképző Főiskolán egészítette ki. Diplomázása után Margitta katolikus közösségének főállású kántora lett. Közben 2009-ben megnősült, és egy fiúgyermek, András boldog apja.

Szőke Ferenc

A Nagyváradi Állami Filharmónia júniusi műsora

A koncerteket csütörtökönként a filharmónia Bartók–Enescu Termében tartják. A bérletek érvényesek; jegyek a filharmónia székhelyén (Szilágyi Dezső, ma Moscovei u. 5.) válthatók.

Június 12., 19 óra: szimfonikus hangverseny. Műsoron: C. Saint-Saëns: *Haláltánc* (Op. 40.) – szimfonikus költemény és *3., h-moll hegedűverseny* (Op. 61); Sz. Rahmanyinov: *II., e-moll szimfónia* (Op. 27.). Vezényel Romeo Rîmbu, közreműködik Remus Rîmbu (hegedű).

Június 19., 19 óra: hangverseny Sergiu Cârsteával. Műsoron: részletek W. A. Mozart, L. Delibes, G. Rossini és G. Puccini népszerű operáiból és filmzenék (*A 007-es ügynök, Titanic, Gladiátor* stb.). Vezényel: Marius Hristescu, közreműködik: Sergiu Cârstea (trombita).

Június 26., 19 óra: évadzáró hangverseny. Műsoron: J. Cage: *4'33"*; N. Paganini: *2., h-moll hegedűverseny* (Op. 7.); *Dél-amerikai körkép* – részletek J. P. Moncayo, A. Barroso, D. A. Robles, A. Ginastera és A. Piazzolla népszerű műveiből. Vezényel Romeo Rîmbu, közreműködik Alexandru Tomescu (hegedű).



Alexandru Tomescu Stradivari hegedűn játszik

Kopjafás lótisztelet

Szép idő villant május első napjaiban a Létavértes melletti Álomzugban megtartott IV. Érmelléki Huszárokosító résztvevőire. A kezdetektől Csontos Jánosnak, a Hajdú-Bihar Megyei Lovas és Huszár Hagyományőrző Egyesület elnökének a birtoka szolgál központi helyéül e rendezvénynek.



Diószegi huszárok a kopjafánál

Az előző évekbeli találkozókhoz hasonlóan ezúttal is változatos programokat szerveztek. A határ mindkét oldaláról érkeztek hagyományőrző huszárok, a partiumiak mellett székelyföldi bandériumok is képviseltették magukat. A szokáshoz híven a hagyományőrző íjászok is meghívást kaptak egy kis „okosodásra". A határ menti jó együttműködésben való továbblépést szolgálandó, ezúttal a romániai oldal magyar polgármestereit is örömmel látták vendégül.

A kétnapos rendezvény nyitónapjának reggelén Berettyóújfaluban gyülekeztek a résztvevők, s kiadós falatozás után bejárták a környékbeli települések nevezetes helyszíneit. Ellátogattak a nagykereki Bocskai-kastélyba, majd délután szekéren, lóháton vonultak Álmosdra, hogy kopjafát avassanak a háborúkban elesett lovak emlékére. Messziről érkezett a tölgybe faragott emlékezet, Vargyasról hozták a Kovászna megyei huszárok az ottani Csillagkövetők Civil Egyesület ajándékaként.

Miután Gellért Gyula nyugalmazott bihardiószegi lelkipásztor áldást mondott az emlékhelyre, Nagy Sándor pedagógus vezetésével falunézőbe indult a társaság. Átruccantak a közeli Kokadra is, ott az Álmosd és Bihardiószeg közötti területen 1604-ben zajlott győztes Bocskai-csatának emléket állító kopjafánál tisztelegtek. Már késő estébe hajlott az idő, mire erdei utakon, régi ösvényeken haladva közeledtek Álomzughoz. Az erdőközépi szálláshelyen sokáig pislákoltak a lángok, parázs fénye festette a barázdás huszárarcokat, folyt az ismerkedés, beszélgetés. Múltról regélve szépnek remélt jövendőt jósoltak.



Csontos János és Szoboszlai Soma tisztelgése

A másnap reggel komoly „munkaprogram" szerint indult. Juhász Imre, az egyesület szakmai alelnöke, valamint Rákóczi Lajos lovas szakember előadásai a lótartás és -nevelés gyakorlati kérdései mellett az ide vonatkozó törvényi rendelkezésekről is okosították a huszárokat.

Miután a leveleken csillanó harmatcseppek elillantak, a lovak kedvükre poroszkáltak a meseszép tájban. Felemelő látványt nyújtó csikós bemutatónak lehettek részesei a résztvevők, huszárok parádéztak, majd pedig harci technikák gyakorlásában villogtak a hagyomány kackiás ápolói. Az „amatőrök" is nyeregbe szállhattak, a szakavatottak lépésről lépésre elmagyarázták, megmutatták a lovaglás alapelemeit.

Miközben tartott a terepmunka, bográcsban, szabad tűzön és kemencében sültek, rotyogtak az étkek. A friss levegő, a lovaglás jó étvágygerjesztőnek bizonyult, utána pedig az érmelléki borok kóstolója keltette a hangulatot. A hörpintgetésekhez muzsika is dukált, a szentjobbi asszonykórus derített nótás kedvet.

Már falevelek szűrték a napsugarat, mire sor került a búcsúzkodásra. Aszfaltos úton suhantak a személyautók, erdő mélyén még visszhangzott a lódobogás.

D. M. E.

Csendben meghúzódva Paptamási árnyékában

Nyüvedet hiába keresné az ember az országutak vagy a vasútvonalak mellett, nem találná. A mintegy 210 lakost számláló település néhány kilométerre fekszik a községközpont Paptamásitól, a Pelbárthidára vezető úton lehet megközelíteni.

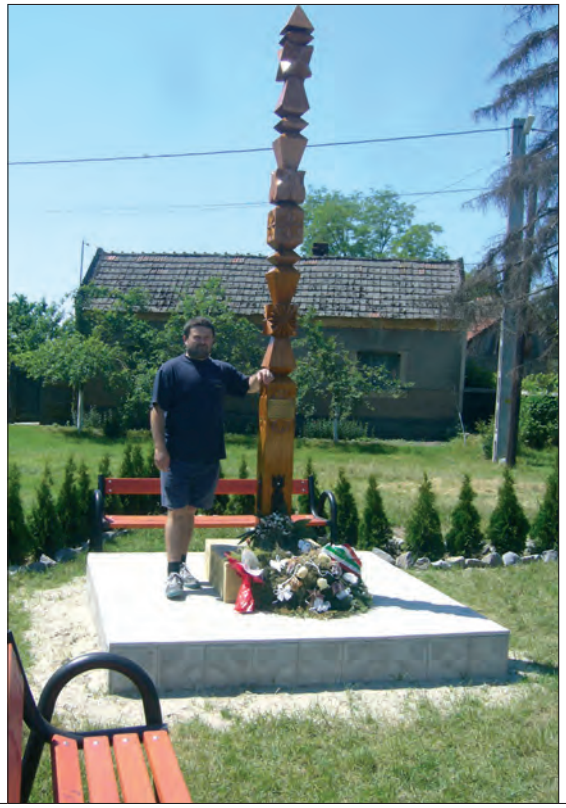
A település a XIII. században Nyived néven szerepel a krónikákban, a XV. században a Hunyadiak és a Csákyak tulajdona volt. Az 1886-ban végzett népszámlálás szerint 559 lakosa volt, közülük 509 magyar, 467 református, 25 római katolikus. Az 1992-es népszámláláskor Nyüveden 234-en éltek, közülük 230 magyar, a reformátusok száma 212 volt. A legutóbbi, 2011-es népszámlálás szerint 232 lakosa volt a településnek, ebből 214 magyar, 18 román nemzetiségű, 184 református, 19 római katolikus, 13 ortodox, 8 baptista, 3 görög katolikus.



Szigeti Ferenc Ernő lelkész

A szájhagyomány szerint Bocskai István, Erdély fejedelme az 1604. október 15-i álmosdi csata előtt Nyüveden ütötte fel fejedelmi sátrát. Többen ma is állítják, hogy az egykor a temetőben álló ősrégi tölgyfa abból az időből származott (a tölgyfát néhány évvel ezelőtt, mivel már veszélyessé vált, kivágták).

Csendes, szép, békés település Nyüved. Dél körül érkeztem; a falubejárattól a volt iskoláig gyalog mentem, az utcák néptelenek voltak. Hosszan elidőztem a nemrég felállított kopjafánál, amelyet a nyüvediek a magyarországi



A nemrég felállított kopjafa, Szigeti tiszteletes áll mellette



A templomot megkerülő egyik út

faluról falura

Nagyatád községtől kaptak ajándékba, és a megmaradás napján, május 18-án avatták fel. A mesterien megfaragott kopjafának mind a négy oldalán felirat van, a fő helyen található így szól: „Őseidnek szent hitéhez, nemzetednek gyökeréhez, testvér, hűtlen ne légy soha”.

A falu egyik legszebb, széles utcájában elhelyezett emlékoszlop körül kialakított parkocskában padok állnak. Kis pihenő után a templom felé vettem utamat. Az istenháza a falu főutcájának közepén helyezkedik el, két oldalán közlekedhetnek a járművek. Amikor a ’90-es évek elején itt jártam, a templomnak nem volt tornya, csak egy harangláb, ugyanis 1943-ban egy hatalmas szélvihar ledöntötte a tornyot, és csak 2008-ban építették újra. A kicsi templomkertben világháborús emlékmű áll, felróva rá a két világégésben elhunyt helybeliek neve.



A nyüvedi református templom

Százhuszonhárom házszám

Szigeti Ferenc Ernő, a helyi református egyházközség parókus lelkésze igazi lokálpatriótaként beszél a településről. „Nyüved csendes falu, az itt élők nagyon szeretik ezt a helyet, szeretnek itt lakni. Nincs távol a megyeszékhelytől, de mégis falusi környezet, sok a zöldövezet, szép az egész. Közel folyik a Berettyó, már van egy halastó is, igaz, magánterület, de aki szeret horgászni, az ott is megteheti. Az ember itt a szó szoros értelmében otthon érzi magát, egyre több a fiatal, aki visszatér a városból, hazaköltözik, felújítja a szülői házat, esetleg újat épít. Ezek a fiatalok inkább vállalják, hogy naponta kocsival vagy vonattal ingázzanak a munkahelyükre – utóbbiaknak ráadásul el kell jutniuk Paptamásiba az állomásra. Mégis ezt az életformát választják, mintsem a magas költséggel járó városi életet” – hangzik el.

A tiszteletes arról is beszél, hogy a településen sajnos egyre több a lakatlan ház. „Mindig van Nyüveden eladó ház. A faluban 123 házszám van, ez mutatja legjobban, hogy ez egy kicsi falu” – mondja. Arról is kérdezem, hogy hol dolgoznak a munkaképes nyüvediek. „A gyárakba, építkezésekre ingázókon kívül van, aki itthon dolgozik, hiszen van egy mezőgazdasági vállalkozó, aki állást ad az itt élőknek. Egy tősgyökeres nyüvedi ember, 6-700 hektár földet művel meg, a terület egy része sajátja, a másik részét pedig a helybeli földtulajdonosok adják be hozzá megművelni, amiért ő haszonbért fizet. Az emberek ma már inkább csak a



Az egykori gémeskútból már szivattyúzzák a vizet



A nyüvedi református egyházközség parókiája



Világháborús emlékmű a templomkertben

ház körül lévő földjüket művelik meg, a többit a mezőgazdasági társulásba adják be" – magyarázza a tiszteletes.

Reformátusok

A település református temploma 1808-ban épült, 2008-ban ünnepelték fennállásának 200. évfordulóját, és ekkorra elkészült az új torony is. Nagy álmuk valósult meg ezzel a helybelieknek, hiszen majdnem 60 évig csak egy harangláb állt a templom mellett. Ekkor avatták fel a templomkertben elhelyezett világháborús emlékművet, és ekkor volt lelkészváltás is, azóta szolgál Nyüveden Szigeti Ferenc Ernő. „Amióta itt vagyok, minden portán megfordultam, ismerem az embereknek nemcsak a jelenlegi életét, de a múltjukat is. Lelkipásztorként nagyon-nagyon beilleszkedtem az itteni életbe, ezért bár ürülnek a nagy gyülekeztek, és egyre többen megkeresnek, hogy vállaljak el más településen szolgálatot, nem tudom elképzelni azt a pillanatot, amikor én innen elmegyek."

A református egyház felvállalta a helység kulturális életének irányítását is, minden karácsonykor, adventkor közművelődési eseményeket szerveznek. A megmaradás napját, vagyis a Nyüvedről elkerültek találkozóját is ők szervezték meg nagy sikerrel. „Ilyen nálunk még nem volt, hogy hazahívjuk az innen elszármazottakat. Kiosztottunk, szétküldtünk száz meghívót azoknak, akik itt születtek, de máshol élnek. Nagyon sokan eljöttek, nem fértünk be sem a templomba, sem a kultúrházba" – emlékezik a lelkipásztor.

Szigeti Ferenc Ernő arról is szólt, hogy már 2009-ben felvetődött, hogy Nyüveden is temetőkápolnát kellene építeni. Neki is fogtak, közmunkában kezdték el, majd holland segítséggel és a községi önkormányzat (a Paptamási Helyi Tanács) támogatásával el is készült. 2011. október 23-án adták át. A parókus lelkész hozzáteszi: „Karácsonykor volt egy éve, hogy megalakult a kis kórusunk, azóta jöttek is, meg mentek is belőle, de létezik. Húsz kottatartót vettem, ennyi tagja van a kórusnak. Amikor felállunk énekelni a templomban, néha megtörténik, hogy ugyanannyian vagy többen vagyunk a kórusban, mint ahányan hallgatják Isten igéjét. Voltunk már kórustalálkozón, most megint megyünk, de több helyen is felléptünk. Ez nem profi kórus, olyanok alkotják, akik életükben először vesznek részt ilyen tevékenységben" – zárta a tiszteletes.



Matyi Miklós, Paptamási község polgármestere

Paptamásihoz tartoznak

Matyi Miklóssal, Paptamási község polgármesterével Nyüveden az egyházközség imatermében beszélgettünk: „Négy településnek – Paptamási, Kügypuszta, Nyüved és Pelbárthida –, az itt élőknek vagyok a polgármestere, ezért hangsúlyozom, hogy egyik falut sem szeretném úgy kiemelni, hogy előbbre való, mint a másik. Mégis el kell mondanom, hogy Nyüveden olyan közösség él, mely talán eltér egy kicsit a többitől, hiszen itt a fiatalok helyben maradnak, nem költöznek el. Azt is szeretném kiemelni, hogy itt még megmaradtak azok a régi szokások, hogy a munkálkodók segítik egymást, amolyan kalákamozgalom zajlik szinte állandóan. Az emberek összetartanak, itt nem várják, hogy mi csináljunk meg helyettük valamit, megteszik ők saját maguk anélkül, hogy valaki nógatná őket. Kijelenthetem, hogy mi is a falu mellé állunk, a település utcáit a közeljövőben teljesen leaszfaltozzuk az országúttól a parókiáig, a többi utca aszfaltozását két év alatt végezzük el" – mondta a községi elöljáró.

Deák F. József

Szalárdra húzta a szíve

KNECHT JÓZSEF plébános a Szatmár megyei Mezőfényen született 1952. december 6-án, ott végezte el az elemi iskoláit, majd a gyulafehérvári kántoriskolában és a teológián folytatta tanulmányait. Bihar és Szilágy megyei kitérőkkel, kilencévnyi bugaci szolgálat közbeiktatásával ismét elfoglalhatta a szalárdi plébániát.



Knecht József tisztelendő megszerette Szalárdot

Dr. Jakab Antal gyulafehérvári püspök szentelte pappá 1980-ban. Knecht József a hivatása gyakorlását Szilágysomlyón kezdte segédlelkészként, onnan Baromlakra irányították. Ott az jelentett kihívást, hogy szlovák nyelven kellett celebrálnia a misét. Ezért kénytelen volt megtanulni szlovákul, ebben egy szlovák plébános segítette. Egy év múltán szlovák papot szenteltek, és őt Érkeserűbe helyezték, majd két év váradszentmártoni szolgálat következett. Innen a nagyváradi Szent László-templomba került segédlelkésznek, ahol majdnem hat évet szolgált. Saját kérésére Szalárdra helyezték, és akkor kilenc évig volt a katolikus közösség megbecsült és nagyra értékelt plébánosa. Közben a nyári szabadság alatt magyarországi helyettesítést is vállalt. Paphiány volt, őt megszerették, ezért érseki kérésre és az itteni püspök engedélyével kilenc évet Bugacon szolgált. Honvágyának engedelmeskedve, saját kérésére püspöki engedéllyel 2009-ben visszajött, ezúttal a Szilágy megyei Selymesilosvára. Innen került újra „haza", Szalárdra. Örült ennek az áthelyezésnek, hiszen ott szinte mindenkit ismert, és tulajdonképpen egy elkezdett munkát kellett folytatnia.

– Mekkora a szalárdi római katolikus közösség?

– A nagyközségben és a hozzá tartozó Hegyközszentimrén és Jákóhodoson összesen 232 hívet tartunk számon. Templom csak Szalárdon van, ezért a filiák (leányegyházak) hívei is ide járnak vasárnaponként. Mivel sok a vegyes házasság, azonos időpontban tartjuk a szentmisét a református istentisztelettel, hogy az „ingázók" egyszerre tudjanak hazamenni. Évközi vasárnapokon nagyjából 50-en vesznek részt a szentmisén. Ez a szám természetesen nagyobb ünnepeken megduplázódhat. Öröm számomra, hogy a gyerekek rendszeresen járnak templomba – ahol szívesen ministrálnak –, és a szombati plébániai hitoktatásra is. Az elmúlt évben négy elsőáldozónk volt. Tavaly a püspöki vizitáció alkalmával a püspök atya minket is meglátogatott. Elbeszélgetett a ministránsokkal, az egyháztanáccsal, meglátogattuk a közösség betegeit és a katolikus temetőt.

– Van külön temetőjük?

– Igen, még első ittlétem alatt nyitottuk meg. Én állítottam fel a keresztet, és én temettem el bele az első elhunytat. Azóta már sokan tértek itt örök nyugalomra.

– Említette, hogy a fiatalok látogatják az istenházát. Mivel lehetett hatni rájuk?

– Úgy gondolom, hogy a templomba járást elsősorban gyerekkorban kell megszokniuk a szüleik mellett. Mi ezt a jó szokást, ennek szükségességét erősíthetjük bennük az iskolai és plébániai hittanórákon. Ezenkívül nagyobb ünnepek alkalmával műsorokat szervezünk, az ő aktív részvételükkel. Gondolok itt a karácsonyi pásztorjátékokra, a húsvéti és anyák napi köszöntőkre. Egy-egy műsorban tizenöt-húsz fiatal vesz részt, akiket ajándékokkal jutalmazok meg. Ezek finanszírozásához a püspökség és a Caritas ad segítséget, és a hívek is hozzájárulnak adományaikkal.



A szalárdi templom oltáránál

– Miért ezt a hivatást választotta?

– Szülőfalumban, Mezőfényen ennek a hivatásnak a csábítása valószínűleg benne van a levegőben. Tudni kell azt, hogy egy színtiszta katolikus településről van szó, amely eddig már 27 papot adott az egyháznak. Közülük én voltam a huszonnegyedik. Az unokatestvérem, Knecht Béla is ezt a hivatást választotta, mellette sokat ministráltam, és egyre közelebb kerültem a gondolathoz, hogy én is pap legyek. Két pálya volt gyermekként a szemem előtt: az irodalom–történelemtanári és a papi. Nyolcadik osztályos koromban a plébánosom megkérdezte, akarok-e pap lenni, és én igennel válaszoltam. Sajnos ehhez nem voltak meg az anyagi lehetőségeink, mivel heten voltunk testvérek, de hála Istennek, Merli Rudolf atya átvállalta a kántoriskolai tanulmányaim költségeinek egy részét. Szülőfalumból akkor heten voltunk az egyházi iskolában. Vakációkban igyekeztünk valamilyen módon megköszönni a segítséget, ezért a plébánián adódó munkákat elvégeztük. Sokszor csak szimbolikus volt a munka, és a plébános úr csak azért bízta ránk, hogy ne érezzük úgy, hogy teljesen ingyen kapjuk a támogatást.



A Berettyó menti község római katolikus temploma

– Egy aránylag fiatal, az élet iskolájában még tapasztalatlan ember fel tudja-e mérni, hogy mit jelentenek a katolikus papi hivatással járó lemondások? Itt elsősorban a házasságra és családra gondolok…

– Én úgy gondolom, hogy igen. A döntés ugyanis nem egyik napról a másikra születik meg, és mind a szülők, mind a plébános elmagyarázták nekünk, hogy életünk értékei mások lesznek, mint a többi ember számára. Nem nősülhetünk, nem lehetnek gyermekeink, de helyette egy egész közösség iránti felelősség fogja nyomni a vállunkat. Egy ideig én is vacilláltam, az osztályfőnököm sem papként képzelte el a jövőmet, de végül meghoztam a döntést, és soha nem bántam meg. Megítélésem szerint a vallásos nevelés és a hit segített abban, hogy helyesen döntsek.

– Kérem, beszéljen arról, mit sikerült megvalósítania Szalárdon ittléte alatt. Mi az, ami konkrétan az Ön nevéhez fűződik?

– Első ittlétem alatt, ’91-ben önerőből készíttettük el a katolikus temető kerítését, felállítottuk a keresztet, megjavítottuk a templomtetőt és a nyílászárókat. A munkálatokat nagyrészt saját kezűleg végeztük. A templom takarítását és díszítését a hívek társadalmi munkában vállalták. Közöttük volt Kispataki Katalin, aki később autodidakta úton képezte kántorrá magát, és ezt a feladatot mind a mai napig elvégzi. Ő tulajdonképpen a templomban nőtt fel. Visszakerülésem után eléggé elhanyagolt állapotban volt a plébánia, muszáj volt állagmegőrző munkálatokat végezni, beszerelni a gázfűtést és kicserélni a nyílászárókat. Mindez nagyrészt önerőből készült, a püspökség segítségével.

– Mit tervez a jövőre?

– Én már nem szeretnék elmenni Szalárdról. Megszerettem ezt a helyet, visszajáró lettem. Persze az a püspök úrtól függ, hogy hol tartja fontosnak a szolgálatomat. Mindenképpen szeretném felújíttatni a templom belső festését, kicserélni az elöregedett esővízcsatornákat. Ezután kerülhet sor majd a külső felújításra. Ezekre a tervekre a püspök úr is rábólintott.

– Milyen gondolattal búcsúzna el az olvasóktól?

– Érdemes Istenért áldozatot hozni és Istennel élni.

Szőke Ferenc

Síneken futó történetek

Nem szokványos, hogy egy kulturális rendezvénysorozat valamely programját egy világítástechnikai cég bemutatótermében rendezik, márpedig a Nagyváradra érkező magyar vasúttörténeti vándorkiállítás egy ilyen szakcég belvároshoz közeli, csendes váradi utcán megbújó székhelyén fogadta az érdeklődőket.

A tárlat már hetek óta megtekinthető ugyan, de a Festum Varadinum alkalmával különlegességgel fogadták a szervezők a látogatókat, a témához kapcsolódó előadások egészítették ki a látottakat a Proenerg világos, érthetően profi világítással ellátott termében. A Klösz György és Erdélyi Mór felvételeit is bemutató kiállítás a kiegyezéstől az első világháborúig tartó évtizedek erdélyi vasútépítésének történetét tárja a látogatók elé. A kivetítőn is megjelenő félezer képre támaszkodó anyag három nyelven mutatja be a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum gyűjteménye segítségével a magyar vasútépítés hőskorát. Azt az időszakot, amikor alig ötven év alatt nulláról 2400 kilométeresre bővült az ország vasúti hálózata, ami a mai infrastruktúra-fejlesztések ütemét is látva emberfeletti teljesítmény. Ezt már Makai Zoltán mérnök mondta a mintegy harmincfőnyi érdeklődőt köszöntve.

Szatmári István a kiállítás legértékesebb tárgyának tulajdonosaként mutatta be azt az eredeti, az első világháború előtti időben készült térképet, amely német nyelven nagy részletességgel a Monarchia egész területének vasúti hálózatát ábrázolja. A nagyapjától örökölt térképet a dél-bihari család évtizedekig nem merte senkinek sem megmutatni.

Vasút épül Kolozsvárig

Az Élesdről érkezett helytörténész, Nagy Béla egy több évtizedig futó projekt, a Nagyvárad–Kolozsvár vasútvonal építésének történetébe avatta be a hallgatóságot. A terv már 1835-ben körvonalazódott, a pozsonyi országgyűlés jelentős hitelfelvételről is tárgyalt, de az ötlet elhalt. 1856-ban az Országos Magyar Gazdasági Egyesület vasúti bizottsága foglalkozott a vonal megépítésének gondolatával a Magyar Keleti Vasút első szakaszaként, bár a bécsi kormány az Arad–Gyulafehérvár szakasz megépítését támogatta. (Ahogy a 2000-es évek elején az Európai Unió a dél-erdélyi autósztrádát az északi helyett.) Komoly érdekellentétek, a korban szokásos földspekulációk jellemezték a nyomvonal kijelölését. A versenytárgyalásra két magyar és egy angol cég, a Waring Brothers jelentkezett, végül utóbbi nyert. Nem kis előnyt jelentett számukra, hogy az Alpokban korábban már fúrtak alagutat, amire a Várad–Kolozsvár szakaszon is szükség volt. 1868. augusztus 21-én kötöttek szerződést, s megkezdődött öt szakaszon, angol mérnökök felügyeletével a beruházás. A munka valóságos irányítása öt magyar mérnökre hárult, már csak azért is, mert az angolok alvállalkozóknak adták tovább a kivitelezést.

A mintegy 150 kilométeres vasúti pálya 1870 szeptemberére készült el, az eredeti elképzelésekhez képest nyolc hónap késéssel s kétszeres áron, 178 ezer forintba került kilométerenként. (Amúgy botrányok sorozata után 1871-ben, a kolozsvári szakasz megépülése után a Waring Brothers kivonult az országból. A munka befejezésére állami konzorcium, a Magyar Keleti Vasút Rt. alakult Lott Gyula vezetésével.)

Az építkezés 19 halálos áldozatot követelt, elsősorban a robbantások, a földomlások, illetve a Sebes-Körös áradó vize okozta a tragédiákat. Kevesen tudják, hogy félúton Kolozsvár felé, közvetlenül az E60 országút mellett, Köröstopa (Topa de Criș) falu ortodox templomának udvarán egy ma is álló, kopott, leromlott állagú emlékmű őrzi a vasútépítők emlékét.



Egy gőzmozdony makettjét is kiállították



Nagy Béla élesdi helytörténész és Makai Zoltán mérnök

A gőzös az igazi

Almási László az erdélyi mozdonyépítés múltját idézte fel annak apropóján, hogy közel 200 éve épült meg az első mozdony Angliában. Kérdéssel indított: tudjuk-e, miért ülnek a masiniszták a gőzmozdony hátsó végében, ellentétben a modern mozdonyokkal, ahol elöl ül a vezető? Az ok egyszerű, látnia kell a mechanizmust. Az első magyarországi mozdony 1846-ban indult útjára, Erdélyben nyolc évvel később, az Oravicabánya és Báziás közötti szakaszon. 1872-től üzemelt a resicabányai mozdonygyár, ahol 1964-ig folyt a termelés, ez idő alatt másfél ezer mozdonyt építettek. Az utolsót a baráti Vietnamba küldték, feltehetően még ma is jár. Jelentős volt még a környéken az aradi mozdonygyártás, a legfontosabb modell pedig a 324-es. Az impériumváltáskor, 1919-ben Románia 1206 mozdonyt „vett át" Magyarországtól, a megszálló román csapatok Budapestről, a gyárból is elhoztak kilenc új mozdonyt.

Érdekes adalékokkal színesítette Almási mérnök az előadását, megtudhattuk például, hogy ma is sokféle nyomtáv létezik a standardnak tekintett 1435 mm-es mellett a világban, egykor Hitler egy 4500 mm-es nyomtávú szupervonalat akart építeni Vlagyivosztokig, a szovjetek pedig atommeghajtású mozdony építésén fantáziáltak. Egyébként gőzmozdonyokat még a nyolcvanas években is építettek Argentínában, s Dél-Afrikában a mai napig sok pöfög belőlük. Mind a mai napig léteznek tervek arra, hogy modern gőzmozdonyokat építsenek, sőt Svájcban építenek is kis lokomotívokat.



A vasútépítés hőskorát mutatták be a tárlaton

Csilingel, amerre jár

Nagy István informatika szakos tanár *A nagyváradi városi vasút kezdeteitől a 40-es évekig* címmel ismertette a város virágkorában kialakult vágányhálózatot, melynek célja volt kiszolgálni a XIX. század végétől robbanásszerűen fejlődő település üzemeit, malmait, vágóhídjait. A kocsikat kéttengelyes Kraus mozdonyok húzták. A Váradon kelet–nyugat irányban áthaladó hálózat villamosítása is megtörtént a XX. század elején, majd 1906-ban megindult a villamosforgalom.

A tömegközlekedés kezdeteiről és jelenéről már Csuzi István, a Helyi Közszállítási Vállalat (HKV) mostani vezetője tartott áttekintést, kiemelve a legendás polgármester, Rimler Károly szerepét. A gőzüzemű teherszállítás (1882) után 1896-tól volt a városban gőzüzemű személyszállítás. A város vasúti, illetve villamospálya-hálózata a '40-es évekre elérte a 40 kilométert, ennek fele szolgálta ki a villamosokat, 1943-ban már nyolc vonalon. Aztán a szocializmus épült, a vonalak egy része pedig megszűnt, ma öt villamosvonal létezik a városban. Egy mindmáig vitatott döntéssel az ezredforduló utáni években tíz alacsonypadlós, korszerű Siemens villamost vásárolt Nagyvárad, a budapesti Combinókhoz hasonlókat. Jellemző a helyzetre, hogy miközben az országban 130 villamos járja az utcákat, ezek közül csupán húsz az új szerelvény, a tíz nagyváradi mellett négy Kolozsváron s hat saját gyártású Bukarestben. Csuzi szerint ezért Romániában ma elsősorban a villamosok javításának van piaca. E célra, a villamos-modernizációs programja sikeréért, a HKV klasztert hozna létre az aradi Astra vagongyárral. A jövő az Unióban a villamosoké, illetve a trolibuszoké, hiszen uniós direktíva 2030-ig a százezer lakos feletti településeken a villamos vontatású tömegközlekedés meghonosítása, fejlesztése. Hacsak addig meg nem honosulnak az atommeghajtású villamosok.

Szűcs László

Egy pali a múltból, aki a jövőnek él

A nevekkel mindig bajban vagyok. Többször is meg kell kérdeznem valakit, mire megjegyzem a nevét. Még nehezebb, ha az illetővel hol egy irodalmi, hol egy zenei, hol egy képzőművészeti eseményen találkozom, vagy netalán szembe jön velem a kerékpárját tolva a váradi sétálóutcán. Legutóbb Cs. Erdős Tibor festőművész vernisszázsán megajándékozott egy ritka, a legendás Scampolo együttesről szóló könyvvel, és a rövid ajánlás után odafirkantotta, hogy TOMORY (SIC) PÁL...



Hazafelé a kertből a Tomori Pál utcán Berettyóújfaluban

– Most akkor i-vel vagy y-nal írja a nevét? – kérdezem, mikor leülünk egy rövid, kétórás beszélgetésre egy újfalui kávézóban.

– Mivel régi nemesi családból származom, természetesen y-nal – mondja somolyogva. – A Mohácsnál elesett Tomori is rokon volt, bár ő még i-vel írta a nevét. A családi emlékezet szerint a szerelmi csalódások – két menyasszonyát is elvesztette – ösztönözték arra, hogy papnak álljon. Mohácson pedig a fejét is elvesztette a török által. Édesanyám pedig Fabricius lány volt. Híres felvidéki családunkról Mikszáth is megemlékezik *A fekete város* című regényében. A Nuszer család is rokonság, így többszörösen is jogosult lennék a „kutyabőrre". Édesapám Munkácsról érkezett, de én már Nagyváradon születtem. A 2-es gimnáziumba jártam, a református templom mellett, mienk volt az utolsó magyar osztály. Édesapám nyelvész volt, orosz–német szakos tanár, és ő volt az én végtelenül toleráns osztályfőnököm is. Ebből az iskolából került ki Pataki István vagy Ara-Kovács Attila, és olyan osztálytársaim voltak többek között, mint Harabula András, a román válogatott vízilabdázó vagy Tüzes Bálint költő, aki már nincs közöttünk.


2006-ban Virányi Attilával, Orsós Zoltánnal és Nagy Gáborral


Rick Wakemannel, a Yes együttes billentyűsével



A költészet napja Berettyóújfaluban 2011-ben (Tomory, Kinde Annamária, Kocsis Csaba, Fűri Mária)

– Számomra csak a közelmúltban derült ki, hogy nemcsak nagy rajongója a zenének, de valamikor aktívan muzsikált is. Hogy kezdődött?

– Váradon a Schmidt-házban laktunk, ahol Patakiné Schmidtné „Baba” oltotta belém az igényes zene szeretetét, és valamennyire megtanultam zongorázni is. Tizenöt évesen azonban már hallgattam a Szabad Európa Rádióban Cseke László műsorát, és az más kapukat is kinyitott számomra… A klubviták éve volt 1968. Én a Fortuna együttes oszlopos tagja voltam Elekes Csabával és Dávid Sanyival, Szabó Imivel, amikor majdnem ölre mentünk néhányan az Alumina klubért. Mi lett az eredmény? Fúzió!

A Metropol Group-találkozón 2012-ben





Látogatóban Som Lajosnál

1968. november 29-én az IEMB Klubban a Metropol együttes bemutatkozott a váradi közönségnek. Akkor már én ültem a doboknál. 1969-ben letekertem egy barátommal a tengerpartra. Itt láttam először diszkót, és annyira megtetszett, hogy ősszel már a Solidaritate Klubban meg is tartottam az első műsoromat. Románul és magyarul konferáltam le az estét. Nagyon sok Beatles volt a programban, de volt Pink Floyd is… Ez volt az első diszkó Nagyváradon. A Metropollal Várad-Velencén játszottunk vagy öt bulit, de meg is vertek minket az ötödik fellépés után. Kemény kritika volt, át is költöztünk a cipőgyár művelődési házába. Én mindent elvállaltam, pedig még messze voltunk attól, hogy egy egész estés bálon kiszolgáljuk a közönséget. Nem tagadom, rajtam kezdő dobosként kifogott a román népzene, volt, hogy menekülni kellett a táncolni vágyók elől, ha nem akartunk nagyobb balhét. 1970-ben emlékezetes árvízi koncertet adtunk Váradon. Közel ötszáz fiatal volt kíváncsi a fellépésünkre. A hangulat tetőfokán egy őrült aktivista lerántotta a generálkapcsolót, és a hirtelen beállt sötétben eluralkodott a pánik a fiatalok között, szerencsére nem lett nagyobb baj.

– Az erdélyi könnyűzene történetében mérföldkő az első székelyudvarhelyi Siculus fesztivál.

– A romániai magyar könnyűzene színe-java felvonult ott 1971 szeptemberében, de voltak románok is, ezt már kevesen tudják, méghozzá két húzónév: Tudor Gheorghe és Angela Similea. Itt tűnt fel a Concorde is, ez szintén váradi volt, Józsa Erika és Horváth Károly. Ők kapták meg a fesztivál nagydíját. Nekünk a színpadi megmérettetésen túl a hajnalig tartó zenélések szereztek örömöt. Külön élveztük, hogy az összeválogatott hangosítás „úgy szólt, mint az állat”. A népszerű Omega-dalok mellett lenyomtunk három Led Zeppelin-nótát is minden éjszaka, aminek fergeteges sikere volt. A fesztivál végén megkaptuk a közönségdíjat, ezt mindenki az egyik legnagyobb trófeának tartja a zenekar történetében. Aztán egy ideig elmaradtam a zenekartól, 1972-ben már Béluci (Ráduly Béla) dobolt, én még filmeztem őket a Siculuson. *Az ifjú W. újabb szenvedései* című beatmusical nagy sikert hozott az együttesnek. A váradi színházban hárman szerepeltek: Virányi Attila, Elekes Csaba és Ráduly Béla. Én csak a vidéki előadásokra kísértem el a társulatot, ahol a szünetben Metropol-kitűzőt és -plakátot árultam, néhány dalban kongáztam. Később sokszor és sokat játszottam „no name” együttesekben, például Háber Gyurival és Kovács Karcsi-



Ruhapróba a feketetói vásárban



A Metropol Group a nagykoncert után a Sas palota tetején 1970-ben (Virányi Attila, Elekes Csaba, Tomory Pál, Gazdowicz László)

val (Kopekkel), akik már az USA-ban élnek, de még sok más zenésszel muzsikáltam együtt. Nem is bálok voltak ezek, inkább táncestek.

– *Miből élt, hisz a zenélésért kapott kereset nem volt elég a megélhetéshez?*

– Érettségi után design-tervezést tanultam, így helyezkedhettem el a Bihoreana vállalatnál, amelynek címke- és doboztervezője voltam. Sokat köszönhettem Bognár Karcsi bácsinak, az első főnökömnek. Aztán áthelyeztek az Alfa Bútorgyárba, ahol katalógusokat, naptárakat szerkesztettem egészen 1980-ig, utána fotós kisiparos lettem. Ennek talán legizgalmasabb része az esküvői fotózás volt a vidéki lakodalmakkal.

– *Sokat látom kerékpárral…*

– Nem sokat, mindig. Mindenhova azzal járok. Már születésemkor baj volt a bokámmal, és ezt még tetézte a gyermekbénulás… A Heim Pál Kórházban műtöttek meg először, hogy egyáltalán járni tudjak, aztán még többször is végeztek a lábamon valamilyen műtétet. Úsznak és kerékpározzak sokat, ez volt az orvosi utasítás, és én ezt következetesen betartottam. Váradról nyolc vagy kilenc alkalommal kerekeztem le a tengerpartra. Magyarországot is így fedeztem fel magamnak. 1975-ben Sopronig jutottam, aztán 1979-ben a Balatont jártam körbe. Két irhabundát adtam el 40 000 forintért Debrecenben, úgyhogy volt pénzem elég, de igyekeznem kellett haza, hogy időben le tudjam adni az útlevelet, mert ha ezt nem teszem, soha többet nem engednek ki. Igaz, így se nagyon. Tizennyolc meghívó levelem volt Tokióba, de megmondta a szekus, hogy ne is álmodozzam róla, hogy elutazhatom. Így aztán engem is elért a végzet, ahogy Józsa Erika megénekelte a *Beatnemzedékben:* „az ötvenes években felcseperedtünk, a hatvanas években zenélni kezdtünk, / a hetvenes években felnőtté lettünk, a nyolcvanas években világgá mentünk”! 1985-ben adtam be a kérvényemet, hogy áttelepülhessek, és ’88-ban jöttem át Magyarországra. A forradalom vagy a „módszerváltás” után még visszatértem, végül sikerült elhelyezkednem a MÁV-nál dekoratőrként. Betegségem miatt leszázalékoltak, de az ingyenes utazás kaput nyitott a világra. Ha nem mentem is világgá, de Európa 19 országában megfordultam. Tokióba a mai napig nem jutottam el, magyar állampolgárként már nem voltam olyan érdekes az utazást finanszírozó alapítványnak. 2006 óta Berettyóújfaluban élek, mert így legalább közelebb vagyok Nagyváradhoz.



Egy kis pihenés a tengerpartra menet

– *Mivel telnek a napjai?*

– A föld szeretete is közrejátszott abban, hogy visszatértem Biharországba. Ha tehetem, kint vagyok a tanyán, vagy itthon, a kertben dolgozom. Rendezgetem a kerékpárjaimat is, közel negyven saját építésű biciklim van, de nem szakadtam el a zenétől sem. Nemcsak az első diszkót szerveztem én Nagyváradon, hanem az első dzsesszklubot is Romocian Pál barátommal, még 1980-ban. Mindig is szerettem az igényes zenét. Most minden hónapban eljárok Török Ádám klubjába, a Budavári Művelődési Házba, népszerűbb nevén a Bemrockpart 6-ba. Ha már felmegyek a fővárosba, Som Lala barátomat, a legendás Piramis együttes basszusgitárosát is szívesen meglátogatom, akit még Bukarestben ismertem meg a Petőfi Házban, mert az volt a központi találkozóhelye a magyarságnak. De ne higgye, hogy ilyen múltba révedő pali vagyok, nagyon is számít, hogy mit hoz a jövő. Lehet, hogy még újra kipróbálom magamat egy új zenei formációban, de nem mindenáron, mert „Jót s jól! Ebben áll a nagy titok”.

Kocsis Csaba



A Háber–Kopek–Tomory Group 1973-ban

Bélavár romjai mellett energiapiramis épül

Tavaly ősszel futottam össze Várasfenesen HALÁSZ SÁNDORRAL, aki épp fafaragással volt elfoglalva. Megbeszéltük, hogy tavasszal újra találkozunk, és megmutatja, mit faragott. Többször találkoztunk, és sok mindenről beszélgettünk.



Történelmi személyiségek a szobája falán

A 64 éves Halász Sándor ősi család leszármazottja; Várasfenesen az 1692-es kamarai összeírás mindössze öt családfát vett számba: elsők voltak a Halász, második a Vura, harmadik a Mányi, negyedik a Boros és ötödik a Miklós családok.

Magas, szikár, Don Quijoté-s alakja, megjelenése és olvasottsága barátságot sugall. Elmondása szerint nagyon sok magyar történelmi vonatkozású könyvet olvasott, és ma is ez foglalkoztatja, pontosabban azok a munkák, amik szűkebb környezetére, Bihar megyére és a várasfenesi várra vonatkoznak. Sok mindent tud a várasfenesi Bélavárról. Érdeklődésünket nem a történelmi leírásokra korlátoztuk, hanem azt kutattuk, amit napjainkban is tud a néphagyomány – mármint azon kevesek, akik hallottunk a Bélavár mára már romos falairól.



Halász Sándor a tanyáján felépített háza előtt

Jel a kőfal

Vendéglátónk a közvetlenül a Bélavár dombja alatti ősi birtokán levő kis tanyáján – a Béli-hegyek kellős közepén, a Halász-patak és Halász-hegy, valamint Kurucz-hegy által behatárolt területen –, a maga építette házában mesélt. Otthonában ápolja a magyar történelem személyiségeinek emlékét. Ott vannak megfestve szobája falán Bocskai, Vitéz János, Szent László, IV. Béla – akik számára fontosak. Arra kértük, hogy meséljen a várasfenesi várról – vagy ahogyan sokan ismerik, a Bélavárról –, arról, amit minden helyi nemzettársunknak tudnia kellene.

Az erődítmény az 1235–1270 között uralkodott IV. Béla rendelete alapján épült, mert a király azt tartotta, hogy a várak menedékhelyül szolgálhatnak a veszélybe került lakosságnak. A fenesi vár a falu fölött emelkedő, 460 m magas Süveg-hegy tetejére épült Vincze püspök (1244–1258) idejében. A monda szerint a Fekete-Körös hat-hét települése meg is menekült a tatárjárástól, és lakói a Béli-hegyek erdeiben rejtőzködtek el.

A vár még romokban is magáért beszél. A vizesárokba, amely körbevette az erődítményt, nem nagyon volt honnan bevezetni a vizet, de a száraz árok is megnehezítette az ellenség dolgát 15 méteres szélességével és 6-7 méteres mélységével. A majdani árokból termelték ki a köveket, és azokból épült a vár. A

falak másfél kilós kövekből vannak kirakva. Ez azt mutatja, hogy talán részben asszonyokkal dolgoztattak, mert felnőtt férfi 20-30 kilogrammos követ tesz oda.

Őseink ránk hagyták a várat, és a későbbi utódok próbálták megvédeni, de a falakat szétlőtték-törték a Rákóczi-féle szabadságharc idejében. A császári seregeknek akkor már voltak ágyúik. Sajnos napjainkra csak a toronyból maradt meg falrész, az északi bástyából és a déliből is egy kevés. Az omladék köveiből lett feltöltve a vizesárok.

Halász Sándor indulatba jön olyan híresztelések hallatán, hogy a köveket elhordták a fenesiek. Kérdezi, hogy felmegy-e a fenesi ember 500 m magasra, hogy onnan hozzon le köveket, amikor a patak tele van kővel.

Kevesen tudják, miért nevezik Déva-hegynek a szomszédos ormot: onnan kommunikáltak a dévai és a gyulai várral. Az is érdekes, hogy a mi bihari hegyeinkben olyan nevek vannak, mint amilyenek a magyarországi Pilisben – itt van a Pilis-tető 1112 méteren, mellette a Pozsár, Zengőnek hívják a Nagy-Bihar hegyét. Ezekről a csúcsokról tudtak őseink kommunikálni egymással: lármafákkal, füsttel, fényjelekkel adták hírül az ellenség megjelenését.

Lassan elvesztette értékét a várunk – az elszigeteltség, a rossz utak miatt itt ellenség már nem nagyon vonult. A tatár sem bántotta a fenesieket, megmaradtak a tatárjárás után is. Elődeink vérrel, harcban védték meg ezeket az ősi földeket, és házigazdám sajnálja, hogy a mai generációk nem értékelik gyönyörű történelmünket. A várak elődeinkről tanúskodnak, hiszen ezek létező jelek.

Meséli Sándor, hogy iskolás korában felmentek kirándulni a vár romjaihoz, és ott ünnepelték meg a március 15-ét szavalattal, verses összeállítással. Ez napjainkban már nem működik; szerinte fiataljaink nem találnak örömöt sem a természetben, sem a hagyományokban, elidegenedtek a természettől és egymástól is. Egy másik oka az elégedetlenségre, hogy a *Történelmi várakról* című kiadványban nem említik a várasfenesi Bélavárat, bár romjaiban még létezik.



Akár asszonyok is rakhatták a köveket

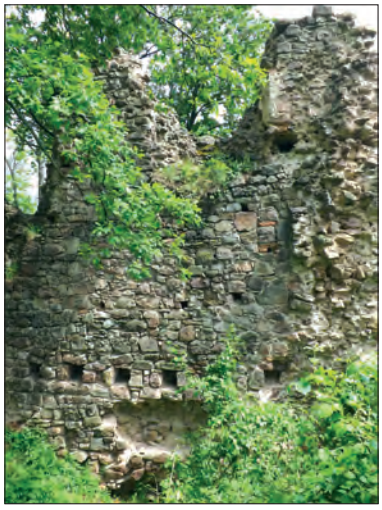
Sándor, ha kimegy a várhoz, megsimogatja a köveit; tudja, hogy egyik őse – legyen az besenyő vagy kun – rakta oda azt. Az asszony, aki falat rakott, könnycseppekkel áztatta, vagy örömében, vagy bánatában. Napjainkban is vannak, akik rossz szándékkal közelednek e várfalakhoz – rombolásra hajlamosak. Ha a létező fal is leborul, akkor nekünk mi marad?

Emlékoszlop Isten ostorának

A fafaragás mesterségbeli tudását génjeiben hordozza Halász Sándor. Ezen a vidéken, Várasfenesen vannak a legjobb és legelismertebb ácsok és kőművesek. Mívesen négyméteres emlékoszlopot faragott, a tanyáján fogja felállítani. Érdekes plasztikai megoldással, totemszerűen reprezentálja Attila portréját reliefben, szimbólumok – kard, lópatkó, rovásírás – használatával, monumentalitást adva az oszlopnak.

Ősi nemzetség sarjaként érzi génjeiben a történelmi korok nemes embereinek üzenetét. Büszkeség tölti el népünk-nemzetünk múltjá-

A bástya fala belülről





Falmaradvány



Ami még látszik a várat körülölelő árokból



Attilának készül az emlékoszlop



A piramis hátsó bejárata

nak tudatában. Miért pont Attila előtt kíván tisztelegni keze munkájával? Amint mondja, Attila húsz évig vezette a világot, és szeretet volt az emberek között – nem volt lázongás –, a kínai nagy faltól az Atlanti-óceánig hatalmában tartotta, lóháton uralta az egészet. Isten ostorának nevezte a világ – rájöttek a pogány népek, hogy Attila nemes ember, aki nem öli meg őket, szabadságot adott az embereknek. Azt mondták rá, az Isten küldte, hogy fegyelmezze népét. A legnagyobb ősi magyarnak tekinti Attilát, és azért döntött úgy, hogy neki állít emléket, egy maga tervezte és faragta oszloppal.

Energiapiramis

Másik nagy hobbija Halász Sándornak az ezotéria. Sokat olvasott és dokumentálódott a témában. Energiapiramist épít tanyáján, ötméterest, 2 m a föld feletti magassága, és 3 méterre lenyúlik a föld alá. Egyedül építette pár hónap alatt, beszélgetésünkkor még hátravoltak az utolsó simítások. Anyagát a pár méterre lévő patakból és a meredek hegyoldalból szedte össze. Piros színű kövekből dolgozott – a helyiek tűzkőnek hívják, összepattintva szikrát ad, és elődeink tűzcsiszolásra használták. A felszín alatti rész agyagba van építve, ami tele van magnéziummal.



A ház előtt áll az energiapiramis, közel a hegyhez



Ágyúmakett a ház teraszán

A piramis méreteit saját méretarányaira szabta, hiszen amint már Leonardo da Vinci is leírta több mint ötszáz éve: „minden dolog mértéke az ember”. Kérdésünkre, hogy miért pont arra a helyre építette a piramist, Sándor azt válaszolja, hogy az építménytől pár méterre van egy természetes piramis, ami nem más, mint a meredek hegyoldal, melynek magassága kétszáz méter. Megfigyelései szerint esős, borús időben, villámlások közepette a hegyoldal teteje kupolaként védi és felerősíti a mágneses energiát, ami a piramisban fog megjelenni.

Miklós János

Színjátszás egykoron a Rhédey-kertben

Annak idején amilyen lelkesen fogadta a közönség a képeslapon látható nyári színkör építését, legalább olyan gyorsan le is mondott róla. De hol is volt ez a nyári színkör? A Rulikowski út leágazásában, a Rhédey-kert felé vezető térség elején, nagyjából a mai Bălcescu-szobor helyén.

A tulajdonképpeni Rhédey-kert csak a Vitéz (ma Decebal) utcát szegélyező házsor vonalának képzeletbeli meghosszabbításától nyugatra terült el, a jelenlegi állatkertnél nagyobb területen. A Rhédey-kerttől keleti irányban még a XIX. század második harmadában is egy zöldségeskertnek használt terület volt, amelyet bolgárkertészek birtokoltak. E kertrész parkosítása majd csak 1898 tavaszán, a honvéd hadapródiskola építésekor merült fel azért, hogy megfelelő környezetet teremtsenek a katonai intézménynek.

E parkban építették fel 1908 augusztusára a képen is látható nyári színkört. A megnyitó napján, augusztus 29-én egyebek mellett ezt írta az egyik helyi napilap: „A város kultúrájának történetében új korszakot jelölt meg a mai nap, amikor kitárulnak a nyári színkör kapui. A Rhédey-kertben a kényes, tornyos kis színház régi álom megvalósulását jelenti. Jelenti, hogy a színészet állandó otthont nyert Nagyváradon. Nem lehet ennek a jelentőségét kicsinyelni, mert büszke lehet ez a forró életű nagyszerű város, hogy a művelődésnek oly előkelő fokára ért, hogy kultúrigényei a színészet állandósítását követelik. Büszke lehet rá ez a város, hogy áldozatával, szeretetével módot ad egy nagy nívójú színjátszó társulatnak, hogy a vándorbotot elhajítsa, az ő javára érvényesítse művészetét."

A rég elfeledett nyári színkör



Bár a megnyitó jól sikerült, Erdélyi Miklós színtársulata is sikert aratott, a korabeli sajtó mégis botrányt emlegetett már az avatás másnapján a kevés ablak és a rossz szellőzés miatt. Ráadásul a karzatról és a hátsó erkélysorról nem lehetett jól látni a színpadot. Annak ellenére, hogy a hibákat gyorsan kijavították, a színkör soha nem lett olyan kedvelt, mint a bazárkerti előde. Talán amiatt sem, hogy ekkor már kőszínháza is volt a városnak, s nyaranta inkább a szabadtéri rendezvényeket részesítették volna előnyben a zárt, fából épített színkör helyett.

Ha az itteni nyári színkörnek nem volt is soha sikere, annál nagyobb sikert hozott a Rhédey-kert árnyas fái alatt – nem messze a mauzóleumtól – 1897. augusztus 15-én Szophoklész *Elektrája* Jászai Marival a főszerepben. Ha igaz, az 1889-es müncheni *Lear király* után Európában ez volt a második szabadtéri játék.

A nagy hírű előadást Jászai Mari június 25. – július 4. közötti színköri vendégjátéka előzte meg. Egy esti előadás utáni fogadáson született meg a szabadtéri fellépés ötlete. Fehér Dezső és Halász Lajos hírlapírók kecsegtették azzal a művésznőt, hogy Váradon megvalósíthatja nagy álmát: méltó keretek között, a Rhédey-kertben felépített görög színpadon előadni az *Elektrát*. Rendezőbizottságot alakítottak, kellő hírverést keltettek a vállalkozásnak, míg id. Rimanóczy Kálmán hozzákezdett a színpadkép megtervezéséhez. Az építész arra törekedett, hogy a monumentális színpadkép a görög művészet időtlenségét tükrözze.

A *Nagyvárad* napilap részletes leírást adott a színpadképről: „Hatalmas jegenyék alatt helyezkedett el a nézőtér és a színpad. A nagy amfiteátrumszerű, két részre osztott nézőtér elfoglalta az egész, úgynevezett köröndöt. A körönd déli oldalán állott a tizenöt és fél méter széles, egy méter húsz centiméter magas színpad, amelyhez – négy lépcsőfokkal megemelt – felső színpad társult. A színpadot nyolc méter magas ko-



Az *Elektra* előadása 1897. augusztus 15-én a Rhédey-kertben

rinthoszi oszlopsor szegélyezte, s az oszlopsort timpanonos tetőszerkezet fogta össze. Oldalt a Pelopidészek királyi palotája, »az aranyban és öldöklésben egyaránt gazdag«. A két oszlopsorban Szophoklész és Apollón életnagyságú szobrai, Peller Ferenc váradi művész alkotásai. A hatalmas színpadot két »küklopszi« stílusú romfal határolta, melyeken négy Veszta-láng égett."

Az előadás rendezője Balla Kálmán színész volt, aki jó érzékkel, a szokásoktól eltérően, megszakítás nélkül, egyfolytában játszatta a darabot. A háromezer fős nézősereg lélegzetvisszafojtva ült a helyén az utolsó szavakig. Ekkor az ünneplés minden képzeletet felülmúlt. Jászait tizenötször szólították a közönség elé… Amikor Szücs Dezső, Adorján Emil és Beregi Oszkár kíséretében kocsin hajtatott be a városba, a Kert utca végén a lelkes sokadalom kifogta a lovakat, a férfiak beálltak a kocsit húzni, és Jászai Mari „mint a művészet fejedelme, az ünneplő tömeg rivalgása mellett vonult be a városba".

Nem sokkal az előadás után Jászai Mari így emlékezett váradi fellépésének helyszínére: „A Rhédey-aréna isteneknek való hely. Hivatva van arra, hogy ünnepek színhelye legyen. Egész előadás alatt remegtem, mint egy szentségtörő. Lelkem beleolvadt a föld lélekzetébe. Megszűntem egyén lenni. Azt éreztem, amit mindig, ha a természethez közel vagyok, távol az emberek műveitől, hogy a nagy világ egy paránya vagyok, egy porszem és egy lehellet – és a mindent látó nagy Nap rám nézett, sugarai a szemembe tűztek, körülöttem az eleven »földölelő lég«, mely hajamat lengette, és előttem ünnepi ruhában és ünnepi hangulatban háromezer ember. Megremegtem. Ijedség szállt meg, mert éreztem, hogy olyat várnak tőlem, amit nem bírok adni…"

A korabeli sajtó – a külföldi is – rengeteget foglalkozott az előadással. A sikertől fellelkesülve néhány nap múlva Várady Zsigmond egy tervezetet olvasott fel a Zöldfa vendéglő termében, miszerint minden évben négy-öt drámából álló ciklust kellene bemutatni Váradon. A terv azonban feledésbe merült, a további váradi szabadtéri játékokból nem lett semmi, így aztán Jászai Mari *Elektrája* egyszeri és megismételhetetlen emléke maradt a váradi színháztörténetnek.

Péter I. Zoltán

Mezey Lajos festőművész, fotográfus (1.)

A XIX. századi Nagyvárad polgárságának sokoldalú, színes egyénisége volt. Fordulatokban gazdag élete során főleg piktorként, fényképészként és tanárként tevékenykedett, de a közéletben, a kórusmozgalomban, a sajtó és a színház világában is eredményesen forgolódott.

Tekintélyes, jómódú váradi család fiaként látta meg a napvilágot 1820. október 3-án. Édesapja, Egyházas-Bágyoni Mezey Mihály debreceni hajdúivadék volt, édesanyja, Török Klára a Bihar megyei Poklosteleken született. Bátyja, Mezey Mihály ügyvéd volt, és egyben Nagyvárad tűzoltóparancsnoka. Fiatalon elhunyt öccse, Károly is festőművésznek készült. Mezey Lajos elemi és középiskolai tanulmányait Nagyváradon végezte. Első zsengéit rajztanára, Heldwein István segítségével készítette. 17 évesen festette első ismert munkáit: egy akvarell miniatűr női portrét és egy olajfestésű önarcképet. Ekkoriban ismerkedett meg későbbi jegyesével és feleségével, Thuolt Mária Magdolnával, Nagyvárad főjegyzőjének, Nagyselmeczi Ludrovai Thuolt Józsefnek a 14 éves leányával.

Vándorélet, hazatérés

Az érettségi után a festőművészi pályát választotta, ami bizonytalan megélhetést és vándoréletet jelentett. Szülei ugyanis nem támogatták elhatározásában. 1839-ben mégis útra kelt, hogy elsajátítsa mesterségének alapjait, és hogy a vándorfestés révén némi pénzt is keressen. Első útja alkalmából Pestre és Balatonfüredre jutott el. 1840-ben tért vissza Nagyváradra. Ekkor festette meg szüleit és testvéreit. 1841-ben a pálos templom részére a *Mater dolorosa* című oltárképet készítette el.

1843 tavaszán Odesszából Váradra érkezett Nifont de Rarke osztrák vándorfestő, Mezey csatlakozott hozzá; Pest, Székesfehérvár, majd ismét Pest az út állomásai. 1843 augusztusában de Rarke mester a Váci utcában megnyitotta panorámaképekből álló kiállítását, s ezen Mezey képei is szerepeltek.

1845 nyarán Bécsbe ment. Anyagi okokból nem tudott a Festőakadémia hallgatói közé beiratkozni. Vendégként hallgatta az előadásokat, és a Belvederébe járt másolni többek közt Peter Paul Rubens, Rembrandt, az ifjabbik David Teniers festményeit. 1846 őszén tovább vándorolt. Eljutott a müncheni Festőakadémiára, Párizsba, Velencébe és Rómába. 1847-ben végleg visszatért Nagyváradra.



A piktor munka közben



A Vezúv kitörése

1848 áprilisában a Nemzetőrség Hangászati Egyletének felállításánál, Beöthy Ödön javaslatára, jelentős szerepet vállalt. Bátyja, Mezey Mihály nemzetőr százados mint a forradalmi Nagyvárad jegyzője, Kossuth Lajost otthonában fogadta. Sógorai, Thuolt István és Thuolt Ignác is századosok a szabadságharcban. Világos után Törökországba emigráltak Bemmel együtt.

Bár menyasszonyának szülei ellenezték a házasságot, 1848. május 18-án feleségül vette Thuolt Mária Magdolnát. Mezey saját műtermében dolgozott, de arcképfestőként és restaurátorként bejárta a környéket. Amikor Ferenc Józsefet és Erzsébet királynét 1857-es országos körútjukon Nagyváradra várták, a város őt kérte fel, hogy készítsen az uralkodó pár részére ajándékot. Mezey a város címerét és Szent László arcképét rajzolta meg és híméztette ki egy imazsámoly-terítőre. Az ünnepi eseményre ő tervezte meg a város díszkivilágítását és a diadalívek felállítását.

Az 1850-es évekből több portréját ismerjük, de fennmaradtak csendéletei, életképei, bibliai témájú vásznai és szentképei is. Az 1860-as évek elején a Nagyváradi Könyvtár olvasóterme részére elkészítette *A Vezúv kitörése* című nagyméretű képét Michael Wuttky osztrák piktor festménye után, a bécsi Belvederében folytatott tanulmányai alapján.

Mester és tanítványa

1861 őszén egy 16 éves gimnazista, Szinyei Merse Pál került Nagyváradra. Mezeyben találta meg első mesterét, aki segített kibontakoztatni tehetségét. Szinyei tanulmányai során több Mezey-festményt, köztük néhány csendéletet is lemásolt. A „gyöngéd tapintatú, s' hellyes modorú mester", valamint a „kedélyes jó akaró" – ahogy Szinyei atyja, Szinyei Merse Félix nevezte a nagyváradi mestert, nagyon sok segítséget jelentett Szinyei pályakezdésében.

Az iskolaév befejeztével az édesapa jött el fiáért, hogy szünidőre hazavigye. A Sáros megyei alispán ekkor személyesen is megismerkedett Mezeyvel, s a festő igen jó benyomást tett rá. Szeptember 24-én levélben kérte, hogy fiát az új tanévben is tanítsa. 1863 nyarán, az érettségi vizsga után, az ifjú tanítvány lemásolta Mezeynek *A Vezúv kitörése* című képét, majd mesterével együtt utazott haza a felvidéki Jernyére; Mezey két hónapot vendégeskedett a kastélyban, és lefestette a család tagjait. Szinyei apja hosszas habozás után – Mezey buzdítására – 1864 tavaszán a müncheni Festőakadémiára küldte a fiát.

A válság évei

Feleségének halála után két évvel, 1860-ban feleségül vette annak Mária húgát, egy Bach-hivatalnok özvegyét, Thuolt Emíliát, de 1873-ban elvált tőle. Mezey az 1860-as és az 1870-es években többször is Bécsbe utazott, hogy az ottani múzeumokban képeket másoljon váradi műgyűjtőknek és közintézményeknek. 1874 szeptemberében meghívta Szamossy Elek festőművészt, Munkácsy Mihály első mesterét. Szamossy fél évig az ő műtermében dolgozott. Munkácsy is ellátogatott Mezey műtermébe.

Mezeynek egyre nehezebbé vált az anyagi helyzete, mivel fiainak taníttatása minden pénzét felemésztette, a végén csődbe ment. Szaporodó festői megbízatásai és az azokat követő elismerések nyújtottak számára vigaszt. Az 1867-től rendszeressé váló nagyváradi sajtó, a *Bihar,* később a *Nagyvárad,* majd a *Szabadság* című lapok szinte havonta számoltak be egy-egy újabb alkotásáról, méltatva, elismerve munkásságát. Az újságok írtak arról, hogy megfesti a városháza részére Deák Ferenc és Beöthy Ödön arcképét, a Bihari Nemzeti Casino megrendelésére a királyi párt, a szalacsi templomba Szent László oltárképét, a várad-olaszi Szentlélek kiáradása plébániatemplomnak pedig Szent József és Szent Ferenc oltárképeit.

Mezey vérbeli atelier művész volt, műterme állandóan nyitva állt az érdeklődők előtt, tanítványai is voltak. Hosszabb tanulmányt írt a *Nagyváradba* a magyarországi képzőművészet helyzetéről. Üdvözölte azt a pezsgést, ami a fővárosban elindult, és arra buzdította a vidéket, hogy hozzon anyagi áldozatot a felzárkózás érdekében.

(Folytatjuk)

Szilágyi Aladár összeállítása

NÁDPÁLCA NÉLKÜL

„Fordulása élt s volt világnak” (1.)

Az első lövés

Száz évvel ezelőtt dördült el – Gavrilo Princip fegyveréből – az a lövés, ami lezárta a XIX. századot, és megnyitotta a XX.-at. Nézőpont kérdése tehát, hogy utolsó vagy első lövésnek nevezzük-e, hogy Principból nemzeti hőst vagy terrorista gazembert farag-e a tettét elemző. Tény, hogy Ferenc Ferdinánd osztrák–magyar trónörökös megölése indította el a négy évnél tovább tartó öldöklést, ami a történelembe előbb Nagy Háborúként, majd 1939–40 után szerényen, már „csak” kisbetűsen, mint az I. sorszámmal megjelölt világháború vonult be. S hogy pontosan meddig tartott, az sokak szerint vitatott, mivel a lezárásnak szánt béketárgyalások utórezgései máig remegtetik így vagy úgy az emberi lelkek mélyén megbúvó, különböző nemzetiségű „otthoni tájak” földjét. Mi, késői utódok, akiknek nagy-, déd- vagy éppen ükszüleik érték meg azokat az időket, könnyen, könnyebben okoskodunk, mint a gyilkos fegyvert elsütő Princip kortársai, mivel ismerjük az események idején vagy csak egy kicsit később keletkezett irodalmi műveket is: azoknak az éveknek az embert próbáló, nem ritkán filozófiai töltetű művészi párlatait.

A Szerbiának szóló hadüzenet és közvetlenül utána a fiatalemberek hadba szólítása egyértelműen optimista felhangú volt: az akkor már szinte mesebelinek számító öreg király, I. Ferenc József megígérte, hogy mire lehullnak a levelek, a fiúk hazatérnek a déli szomszéd megleckéztetése után. (Személyes emlék, hogy nagyanyám, aki a háború kitörésekor tizenkilenc éves volt, és majd csak szeptemberben ünnepelte első házassági évfordulóját, gyerekkoromban, ha magába feledkezett, akkor valamiféle indulót dúdolt, folyton azt ismételgetve, hogy „megállj, megállj, kutya Szerbia”. Hiába érdeklődtem a további szöveg iránt, nem emlékezett. Rég volt, mondta.) A katonák viszont csak az ötödik lombhulláskor kezdtek végül hazaszállingózni, bár ezt Ferencjóska már nem érte meg. De még akkor is közkézen forgott a karikatúra, amin őfelsége kegyetlenül ráz egy csupasz fát, aminek csak a tetején van egyetlen levél. Az viszont semmiképpen nem akar lehullni, jelezve, hogy nem érkezett el a béke ideje. Feltehetőleg erre a császári és királyi ígéretre (is) utal **Babits Mihály** a *Miatyánkot* parafrazáló versének második részében: „Előtted uram, a hon java, / s hulljon a lomb, csak éljen a fa: / de vajjon a legkisebb lombot / nem őrzi-e atyai gondod? / nem leng-e az utolsó fürtön is, / áldva miképpen mennyekben, / azonképpen itt a földön is? / Megráztál, nem lehet szörnyebben, / már most ami fánkon megmaradt / őrizd meg őszig a bús galyat: / mindennapi kenyerünket add / meg nekünk ma, és gyermekeinket / növeld békére: ha bűn, hogy lábunk / ma vérbe csuszik meg: értük az! / Bocsásd meg a mi bűneinket, / miképpen mi is megbocsátunk / ellenünk vétetteknek: a gaz / tied, büntetni: mienk csak az, / hogy védelmezzük a mieinket! / És ne vigy a kísértetbe minket, / hogy ártatlanságunk tudatát, / mint drága páncélos inget / őrizzük meg bár véresen, / hogy át ne hasadjon sohasem. / Jaj, aki ellenünk mozdul: / megvívunk, készen, bármi csatát, / de szabadíts meg a gonosztul, / mert tiéd az ország, / kezedbe tette le sorsát, / s te vagy a legnagyobb erősség: / ki neveden buzdul, / bármennyit küzd és vérez, /



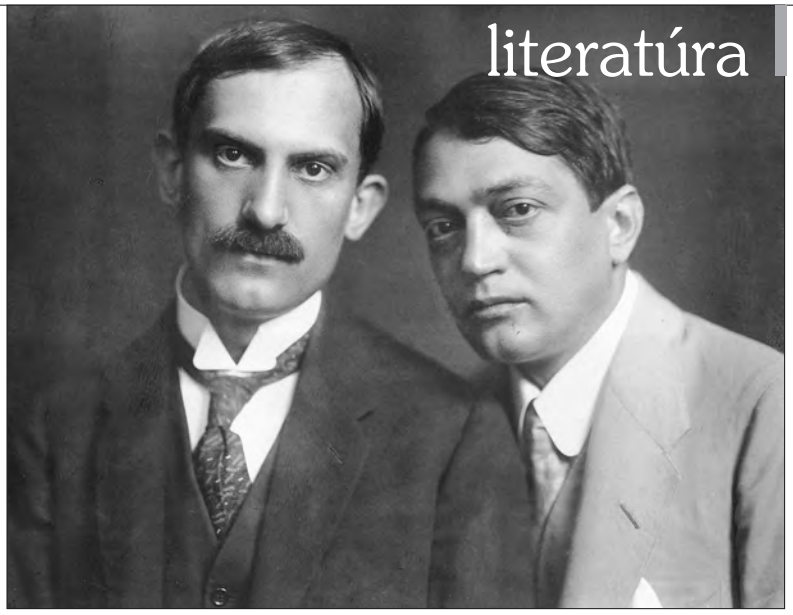
Olasz lapban megjelent rajz az 1914. június 28-i szarajevói merényletről

előbb vagy utóbb övé lesz / a hatalom és a dicsőség!"

Ady Endre a háborút elindító első lövés éjszakáját felidézve sűrít egy sor részszimbólumot ahhoz, hogy ezek összegéből váljék egyértelművé az a mindent magába foglaló, hatalmas, apokaliptikus jelkép, aminek a háborút hordozó jelkulcsát kínálja az *Emlékezés egy nyár-éjszakára.* Már a végítéletre utaló verskezdet kimondatlanul sejteti a háborút, illetve annak első lépését, az általános mozgósítást: „Az Égből dühödt angyal dobolt / Riadót a szomoru Földre, / Legalább száz ifjú bomolt, / Legalább száz csillag lehullott, / Legalább száz párta omolt: / Különös, / Különös nyár-éjszaka volt." A következő részben olyan hétköznapi eseményeket ír le (a csikó lábát töri, a kutya elcsángál, leég az öreg méhes), melyek egy falusi gazdaságban a legmegszokottabbaknak mondhatók. Az is bárkivel előfordul, hogy élőként álmodik egy-egy eltávozott szerettével, a némának hitt szolgáló „váratlan" dalra fakadásáról pedig a költő öccse, Lajos jegyezte fel, hogy a lány csak félénk volt, azért nem beszélt eleinte, de miután megszokta a helyet, már semmi gond nem adódott a család és Mári kommunikációjában. De ezek az egyébként jelentéktelen epizódok egyetlen éjszaka történéseivé sűrítve hátborzongatóan katasztrofális előjelekké válnak: „Kigyúladt öreg méhesünk, / Legszebb csikónk a lábát törte, / Álmomban élő volt a holt, / Jó kutyánk, Burkus, elveszett / S Mári szolgálónk, a néma, / Hirtelen, hars nótákat dalolt: / Különös, / Különös nyár-éjszaka volt." A hétköznapi események jelképpé növesztéséből az erkölcsfilozófia magasságaiba csap át a következő sorokban: „Tudtuk, hogy az ember esendő / S nagyon adós a szeretettel: / Hiába, mégis furcsa volt / Fordulása élt s volt világnak. / Csúfolódóbb sohse volt a Hold: / Sohse volt még kisebb az ember, / Mint azon az éjszaka volt: / Különös, / Különös nyár-éjszaka volt."

„Trónokat őröl, nemzeteket"

A száz évvel ezelőtt kezdődött, a világpolitikával nem foglalkozó emberek számára később boldog békeidőknek nevezett polgári gyarapodás kellős közepébe csapó, évekig tartó kegyetlen öldöklés keltette hátországi hangulat könnyebb megértése-átérzése érdekében kollázstechnikát alkalmaznék, úgymond összevágva Ady említett versét Babits Mihály talán legismertebb háborúellenes költeményének, a



Babits Mihály és Ady Endre

Húsvét előttnek bizonyos részeivel: „Van most dicsérni hősöket, Istenem! / van óriások vak diadalmait / zengeni, gépeket, ádáz / munkára hűlni borogatott / ágyúk izzó torkait: / de nem győzelmi ének az énekem, / érctalpait a tipró diadalnak / nem tisztelem én, / sem az önkény pokoli malmát: // mert rejtek élet száz szele, március / friss vérizgalma nem tűri géphalált / zengeni, malmokat; inkább / szerelmet, embert, életeket, / meg nem alvadt fürge vért: / s ha ajkam ronggyá szétszakad, akkor is / ez inni való sós vérizű szélben, / a felleg alatt, / sodrában a szörnyű Malomnak, // mely trónokat őröl, nemzeteket, / százados korlátokat / roppantva tör szét, érczabolát, / múltak acél hiteit, / s lélekkel a testet, dupla halál / vércafatává / morzsolva a szűz Hold arcába köpi / s egy nemzedéket egy kerék- / forgása lejárat".

Érdemes elidőzni a két versrészlet közös motívumánál, a Holdnál. Ady Endre költészetében, ha uralkodó elemnek nem is mondható, de aránylag gyakran fordul elő, egyes szerelmes verseinek (például a *Hiába hideg a Hold*), illetve bizonyos én-verseknek (*Kocsi-út az éjszakában)* vezérjelképe, Babits viszont aránylag ritkán használja. Megkockáztatnám, hogy bár szerintem Ady a romantikából örökölte a Hold gyakori említését, az *Emlékezés egy nyár-éjszakára* „csúfolódó Holdja" nem romantikus vételtésű. Végső soron viszont nem is ez most a kérdés, hiszen a Nap és Hold egymásmellettisége, illetve szembenállása az örök férfi-nő elemként már az ősi mitológiákban jelen van, gondolom, elég csak a talán legismertebbet, a Héliosz (Apolló) és Szelené (Artemisz) párost említenem. Tény, hogy az irodalomban a Hold mindig női elemként van jelen, és lévén a sötét, az éjszaka főszereplője, nem ritkán többé vagy kevésbé negatív felhangú.

(Folytatjuk)

Molnár Judit

Szeretlek, Szalonta!

Vidám tudásfelmérő nyugdíjas módra

A Romániai Magyar Nyugdíjasok Szövetségének tagjai a fenti címmel szerveztek látványos vetélkedőt, melyben a nyugdíjas társak mérték össze tudásukat Nagyszalonta témakörben.

A magyarországi televíziós vetélkedő mintájára megrendezett verseny ötletadója Nagy Irma, a Romániai Magyar Nyugdíjasok Szövetségének elnöke volt, aki jól felkészítette a megmérettetésre társait Nagyszalonta kultúrájából, történelméből és hagyományaiból. Az első alkalommal megrendezett Szeretlek, Szalonta! vetélkedőt megtisztelte jelenlétével Török László polgármester, Mészár Julianna, a nagyszalontai Arany János Elméleti Líceum igazgatónője, a verseny lebonyolításában segítséget nyújtott Patócs Júlia, az Arany János Művelődési Egyesület elnöke, Gali Teréz énekesnő, Gál Enikő, aki a pontozásért felelt, és Molnár Fanni, aki az időmérésben segédkezett.

A megmérettetés előtt a két csapat bemutatkozásait hallgathatta meg a közönség. A Tulipán csapat kapitánya Matók Ilona volt, mellette Sipos János, Balog Katalin, Bődi Ilona és Jámbor Magda szálltak harcba a győzelemért; míg a Gyöngyvirág csapatot Bereczki Katalin vezette, csapattársai Bereczki Erzsébet, Gale Erzsébet, Tóth Judit és Lukács Ilona voltak. Gali Teréz énekesnő nyitotta meg a kifejezetten erre az alkalomra írt dalával az eseményt, majd Patócs Júlia, a vetélkedő háziasszonya vette át a szót, aki érdekes próbákat állított össze a versenyzők számára. A szórakoztató, ugyanakkor fontos témákat érintő feladatok között volt felsoroló próba, dalfelismerés, körülírás, vaktérkép, szerencsekerék, hogy csak néhányat említsünk a tucatnyi kreatív feladat közül.



A közönség is jól szórakozott



A győztes Gyöngyvirág csapat, jobb szélen az ötletgazda, Nagy Irma



A második helyezett Tulipánok

A játék során szemmel láthatóan remekül érezte magát a közönség és a versenyzők is. Utóbbiak igyekeztek tudásuk legjavát nyújtani, a nézők pedig tapssal biztatták kedvenc csapatukat. A jó hangulatú vetélkedő első fordulójában a Gyöngyvirágok győzedelmeskedtek, azonban a verseny itt nem áll meg, ugyanis a szervezők nem titkolt szándéka, hogy legközelebb a nagyszalontai Arany János Elméleti Líceum tanári csapatát hívják ki egy hasonló megmérettetésre. Mészár Julianna igazgatónő a díjátadás során elmondta, hogy örömmel tesznek eleget a felkérésnek.

A rendezvény záró perceiben Török László polgármester gratulált a versenyzőknek és Nagy Irma elnök asszonynak a nagyszerű kezdeményezésért, s felajánlotta, hogy az RMDSZ nagyszalontai tanácsosi csapatával szívesen részt vennének egyszer ők is a vetélkedőben.

Balázs Anita

Horvátország ékkövei, a Plitvicei-tavak

Évről évre több ezer turista keresi fel Horvátországot nemcsak a gyönyörű tengerpartja miatt, hanem a szépséges főváros és a nemzeti parkok megtekintéséért is. Zágrábot és a Plitvicei-tavak vidékét csodálta meg nemrégiben a nagyszalontai KÜLÜS BRIGITTA, s élményeit meg is osztja olvasóinkkal.



Séta a vízesések fölött

A horvát főváros az ország legnagyobb városa, megalapítása – akárcsak megyeszékhelyünké – Szent László magyar király nevéhez fűződik, aki 1093-ban rendelkezett a zágrábi püspökség létrehozásáról. Zágráb számos nevezetességgel várja a turistákat, ezért érdemes akár több napot is eltölteni ott. A horvát főváros gyakorlatilag két város egyben: az alsóvárosban széles sugárutakat, hatalmas tereket és szecessziós épületeket találunk, a felsővárosnak pedig meghitt, középkori hangulata van. Ugyancsak lenyűgöző látványt nyújtanak Horvátország nemzeti parkjai, amelyekből hét van. A legjelentősebb a Plitvicei-tavak vidéke, melynek területe 295 négyzetkilométer, ebből a tavak felülete 2 négyzetkilométer.

A nagyszalontai Külüs Brigitta 19 éves, az Arany János Elméleti Líceumban érettségizett, majd Budapesten tanult tovább lakberendezői szakon. Havonta többször is hazajön a családjához és barátaihoz. Utóbbiakkal közös időtöltésként választották a horvátországi utazást.

– Miért éppen Horvátország lett az úti cél?

– Egyrészt, mert közel van, az iskola miatt csak egy hétvégére tudtam elutazni, másrészt pedig már régóta kíváncsi voltam erre a vidékre. Két barátnőmmel indultunk el a csoportos, autóbuszos kirándulásra. Minden pillanatot élveztünk, és azóta is gyakran felemlegetjük.

– Mi volt a célja a kirándulásnak?

– A pihenés, kikapcsolódás, hogy együtt legyünk a barátnőimmel, másrészt szerettük volna felfedezni ezt a vidéket. Nagyon jól telt az utazás, és bár az időjárás kicsit szeszélyes volt, mégis sikerült megnéznünk számos nevezetességet, és a szórakozásra is jutott idő.

A Mária mennybemenetele székesegyház előtt Zágrábban



– Milyen látnivalókat néztetek meg?

– Zágrábot bejártuk, megnéztük a legismertebb látnivalókat, mint például a Bánok palotáját, a Kőkaput, a Mária mennybemenetele székesegyházat, a Szent Márk-templomot. Érdekes, hogy Zágráb különböző részei nagyon emlékeztetnek Budára és Szegedre, ezért különösen szeretnivaló volt számomra ez a város. A zágrábi felfedező utunkat követően a Plitvicei-tavak lenyűgöző természeti kincseit csodáltuk meg. A nemzeti park 16 tavát mintegy 190-200 vízesés köti össze; leírhatatlan látványban volt részünk, amint végigsétáltunk a parkon.

– Milyenek a horvát emberek? Barátságosak, segítőkészek voltak?

– Nem nevezném őket kifejezetten barátságosnak, kicsit maguknak valók, zárkózottak voltak. Viszont az jó volt, hogy a vendéglátó- és a szórakozóhelyeken mindenki beszélt angolul, így viszonylag könnyen boldogultunk.

– Megkóstoltatok valamilyen helyi specialitást?

– A helyi ételek közül a baklava nevű édességet kóstoltuk meg, illetve a darált hússal töltött bureket. Volt szerencsénk egy szórakozóhelyre is ellátogatni Zágrábban – nagyon jól éreztük magunkat, itt kifejezetten kedvesek és barátságosak voltak a kiszolgálók.

– Tervezed-e, hogy visszatérsz Horvátországba?

– Szívesen visszatérnék, legközelebb például örömmel eltöltenék pár napot a horvát tengerparton.

Balázs Anita

Bajusztolvajok

– Aztán hallották-e az elvtársak, hogy Leipnik Józsi vállára tegnapelőtt este leszállt egy papagáj, mikor hazafelé ment tőlem? – kérdezte Puszi úr, az Aranysárkány kocsmárosa, miközben szerelmesen törölgette az asztalokat az ivóban.

– Még tiszta csoda, hogy hazaért, amilyen mólés szokott lenni – dőlt hátra Szeredi bácsi, és nagyot böffentett a sörtől. Friss csapolás, bólintott Puszi úr.

Azért, mert rendőr, még megihatja a magáét, volt az általános vélemény az Aranysárkányban. A rendőr is ember, szokta mondogatni Nénnyuka, a kocsma aranyszívű szakácsnéja, amikor elibe tette ebédnél a tökfőzeléket fasírttal. Hogyne, volt az általános vélemény, csak sz…r ember. Mert nézzük, mondjuk Fenyvesi Misit, vagyis hogy Fenyvesi elvtársat, a másik rendőrt. Az is rendőr, de sosem tenne olyat, amivel megbántana bárkit. Nem állítja meg például a bicikliseket este, vagy nem kötözködik a sofőrökkel úgy, mint ez az égetnivaló Leipnik, vagyis „Bajusz" Józsi. Aki onnan kapta a csúfnevét, hogy roppant büszke tömött, sűrű, ápolt férfiúi díszére.

– Esküszöm, láttam, esténként kenegeti valamivel, hogy jobban nőjön – bizonygatta a bolond Miskó kikerekedő szemmel a napi bora mellett. Keni és fényezi, bólogattak az emberek a sörükbe nézve, de hiába, ha nem hajtotta fel az asszony pendelyét már jó ideje. Szegény, az meg fiatalka, hát megy, ahová a vére hajtja. Most éppen Sütő Árpi vigasztalja, a hentes a sarokról. De járt már nála a kéményseprő, a tanító úr, aki özvegyen maradt, meg a pék is. Az ura meg állítólag kis noteszben vezeti, kivel csalja az asszony, és ott tesz alájuk, ahol csak lehet. Már megbüntette a péket, mert állítólag gyorsan tekerte a biciklit, a hentest, mert hamarabb bezárt. Egyedül a tanítón nem talált még fogást. De ami késik, nem múlik.

– Aztán hogy volt azzal a papagájjal? – jelent meg a konyhaajtóban kezét törölgetve Nénnyuka.

– Semmi különös – kuncogott Puszi úr csillogó szemmel. – Bajusz Józsi hazavitte, és másnap, kedveskedni akarván szeretett párttitkárunknak, a feleségének ajándékozta. Este ünnepi vacsora volt Borsos elvtársékná, megjött Pestről a szakszervezeti titkár is feleségestül, ott volt a bizalmi is, amikor behozták megmutatni a papagájt. Szép sárga, repült egy kört, aztán rászállt a Borsos elvtársnő fejére, és azt mondta: „Hülye kurva". Másnap majdnem lefokozták Bajusz Józsit, pedig nem tehetett semmiről.

– A madár okos, mindig megmondja az igazat – bólogatott Miskó a poharába nézve.

Másnap aztán beütött a mennykő. Bajusz Józsi, azaz Leipnik elvtárs lesben állt az iskola sarkánál, és megbüntette a tanítót, mert az nekitámasztotta a kerékpárját a hirdetőoszlopnak. Ráadásul pontosan oda, ahol a nép szeretett fiának felhívása buzdított az ötéves terv eredményeinek túlszárnyalására. A bicikli kormánya megsértette a nagy Vezér fél szemét a plakáton, állt a jegyzőkönyvben, ezért rongálás vétsége forog fenn.

– Mindenki tudja, hogy miért büntette meg – volt az általános vélemény az ivó közönsége körében.

– Mert jól megba… – kezdte mondani bolond Miskó, de Puszi úr gyorsan leintette, mert nyílt az ajtó, és belépett Leipnik elvtárs. És az ő bajusza. Belépett, és rögtön dolgozni is kezdett.

– Kérem a személyi igazolványokat kikészíteni, elvtársak! – szólt szigorúan, és szúrós szemmel vizslatva körbejárta az Aranysárkány ivóját. – Maga is, elvtárs! – bökött Puszi úrra, és végighúzta ujját a fényesre törölt pulton.

– Ne izéljen már, Józsikám, azaz bocsánat, Leipnik elvtárs, de hisz minden este itt tetszik fröccsözni a Leipnik elvtársnak – mosolygott kényszeredetten Puszi úr.

– Nem pofázik, kikészíteni! – ordított Bajusz Józsi akkorát, hogy megrezzentek az üvegek az ablakban, és kinn a konyhán Nénnyuka elejtett egy tányért.

– Ez megbolondult, ennek agyára ment a bajusz – volt az egyöntetű vélemény, miután a rendőr eltávozott. Mert Leipnik elvtárs megvadult, és mindenkit megbüntetett, akit csak ért. Még a bolond Miskót is, mert elfelejtette felhúzni a karóráját, szabotálva ezzel a nemzetgazdaság munkára fordítható idejét.

– Lesz ennek még böjtje – csikorgatta a fogát a tanító, és esténként haditervet kovácsolt a hentessel az Aranysárkány egyik sarki asztalánál.

– Csak vér ne folyjon, elvtársak! – öntötte poharukba a legtisztább szilvóriumot Puszi úr, és lepöckölt egy morzsát az asztalukról.

– Azt kapja majd, amit megérdemel – bólogattak az emberek a poharuk fölött, és összerö-högtek.



Fél kézzel, fél lábbal



Feltételezem, hogy mindannyiónkban tartósan él Arany *Toldijának* ama jelenete, amikor Miklós a vendégoldalt könnyedén megragadja, és „Hosszan, egyenesen tartja **fél kezével,** / Mutatván az utat, hol Budára tér el." Az is szépséges kép, amikor a piros hajnal „betekint **fél szemmel"** a híres csárdába. *A rab gólyában* ugyancsak Arany írja, hogy a madár „eltűnődik **fél lábon** állván."

E példák nyomán ne csodálkozzunk nyelvünk ama furcsaságán, hogy a gerendát **fél vállunkon** cipeljük, a pletykára csak **fél füllel** figyelünk, a napokban pedig elhagytuk **fél kesztyűnket.** Aki bőséges szókinccsel él, természetesnek tartja, hogy mi magyarok a páros testrészeket s mindazokat a dolgokat, amelyek párosával fordulnak elő, összetartozó egységnek tekintjük, és egyes számmal fejezzük ki. Például a gyári dolgozó **keze** (és nem kezei!) munkájával keresi kenyerét; Toldinak belefájdul a **szeme** (és nem szemei!) az erős nézésbe; télen ropog a hó a **lábam** (és nem a lábaim!) alatt; nyáron könnyű **cipőt** (nem cipőket!) hordunk. E jelenség ésszerűsége vitathatatlan, mert valóban tökéletlenül látok, ha a fél szemem kiverték vagy hályog borítja; nevetségessé válok, ha egyik lábamon van, a másikon nincs cipő.

Tudós nyelvészek állítják: ez a furcsaság a finnugor nyelvekre jellemző. A fölöttébb fejlett latin nyelvtanban megelégszenek a singularis s a pluralis csoportosítással, azaz egyes számmal és többes számmal. Utóbbiba beletartozik a kettőtől a milliárdokig számlálható tárgy, esemény, jelenség. Viszont őseink ősei nem így értékelték a páros testrészeket, és nyelvtani szempontból kettős számmal fejezték ki az összetartozást. Valljuk be: ennek ésszerű a magyarázata, hiszen két lábbal haladunk, két kézzel dolgozunk, páros látó- és hallószervünk szolgálja napjainkat, sőt a házaspárok egybekelése tartja fenn nemzetünket s az emberiséget. Az elmondottak tanulsága az, hogy ne szégyelljük páros testrészeink egy-egy tagját **fél**-nek tekinteni.

Mindezek ellenére elismerem, hogy jócskán akadnak olyan esetek, amikor az említett testrészek többes számba kerülnek. Ezzel Petőfi *János vitézében* is találkozunk: Kukorica Jancsi „bámuló **szemei** odatapdtanak" Iluska „szép, hosszú hajára, gömbölyű **keblére**." (Lám, a páros keblet egyes számban használja.) A többes szám Vörösmarty *Szózatában* is szerepel: „Itt törtek össze rabigát Hunyadnak **karjai**." Idézhetünk Arany terjedelmes művéből, a *Toldi szerelméből is:* „Hogyha magát foglyul **kezeidbe** adja".

Ezek után szövegezzük meg a következtetést! A páros testrészek egységben való látása történelmi örökségünk. Használjuk bátran, de azok sem követnek el megbocsáthatatlan bűnt, akik – indokoltan – egyes vagy többes számban említik a páros testrészeket.

Dánielisz Endre

Egy hét múlva Leipnik elvtárs egyik este hazafelé tántorgott egy fröccsökkel vidámított nap után, és egy homályos sarkon két ember lépett elé.

– Mit akartok? – kezdte mondani a rend éber őre, de a szavak kásás masszává álltak össze a szájában. – Mitotak? – veselkedett neki újra, de addigra fürge kezek zsákot húztak a fejére.

Másnap reggel, láss csodát, egész kis csődület köszöntötte az Aranysárkány redőnyét felhúzó Puszi urat. A kocsma előtti kis padon ernyedt alak hevert, keze-lába lazán, ám biztosan a padhoz kötözve, és láthatóan borgőzös álmát aludta. Ott volt és csodálta a látványt a pék, a hentes, a tanító és még vagy fél tucat törzsvendége az ivónak. Láthatóan elégedettek voltak a látvánnyal.

– Ez a Leipnik elvtárs lenne? – nézegette kétkedve Puszi úr, és közelebb hajolt.

– Á, az kizárt – mondta Nénnyuka összehúzott szemmel vizsgálgatva a férfit. – Csak hasonlít. Annak rendes bajusza van, ennek meg csak egy fél. A másikat levágta valaki, ahogy nézem.

– Ez a nap is jól kezdődik! – mondta Puszi úr elégedetten, és kitárta az ajtókat.

– Mindenki a vendégünk! – szólt hátra mosolyogva a hentes, és lekoppantotta a széket az asztalról.

Szilágyi Perjési Katalin

Pöszi pihenőn

Sziasztok, gyerekek!
Bizony néha még nekem is jólesik egy kicsit lustizni a hűvös szobában, főleg ha kint ilyen meleg nyári nap van. Megölelem a kedvenc párnámat, és azon gondolkozom, mivel járhatnék a kedvetekben. Találtam például egy kedves katicabogaras versikét, és megtudhatjátok, kik nyertek a fotópályázaton. Ha pedig alkotni szeretnétek, megmutatom, hogy kell néhány egyszerű hozzávalóból kisautót készíteni. Utána ismét kiszaladhatunk az udvarra, parkba, strandra, hogy tovább játsszunk a szikrázó napsütésben. Jó szórakozást!



BARKÁCSOLJUNK

Kisautó vécépapír-gurigából

Ha már sok üres vécépapír-guriga összegyűlt, a nyári napokon vidám elfoglaltság lehet egy autópark építése. Egy-egy kisautóhoz nem kell más, csak egy üres guriga, négy műanyag szörpös kupak, két fogpiszkáló, egy szívószál és vízfesték. Kezdjük azzal, hogy kedvünkre kifestjük, kiszínezzük a kartongurigát. Ezután vágjunk az oldalába egy „bejáratot”, ahol a lefektetett gurigába beülhet az „utas”. Utána vágjunk négy kicsi lyukat oda, ahol a kerekek lesznek, csak arra vigyázzunk, hogy a „tengelyvégek” egy vonalban legyenek, különben döcögni fog a kisautó. A lyukak olyan szélesek legyenek, hogy ne túl lazán megálljon bennük a szívószál. Ezután felforrósított fémtűvel szúrjatok apukáddal vagy anyukáddal egy-egy lyukat a műanyag kupakok közepébe. A szívószálból vágjatok két akkora darabot, hogy kevéssel rövidebbek legyenek, mint a fogpiszkálók. Végül húzzátok bele a guriga lyukaiba a szívószálakat, abba dugjátok a fogpiszkálókat, és a végükre szúrjátok rá a négy kereket. Jöhet a sofőr és az utas, kezdődhet a játék!





Ilyennek látják Váradot

Nagyvárad gyermekszemmel címmel a múlt hónapban hirdetett fotópályázatot 12–16 éves diákok számára az RMDSZ nagyváradújvárosi körzeti szervezete. A megyeszékhely jellegzetességeit kellett ábrázolniuk sajátos, tini szemszögből. A program vezetője Sauer Yvette, a kolozsvári Ion Andreescu Művészeti Egyetem harmadéves hallgatója volt. A zsűrizést a nemzetközileg is elismert, neves képzőművész, Jakobovits Márta vállalta el. A végeredmény: I. lett **Veres Roland** *The Art of Teenagers* (*A tinédzserek művészete*) című fotója, II. **Belényesi Andrea Vivien** *Sas körül* című képe, a „bronzérmes” pedig **Lakatos Zsófia** *Naplemente – másképp* című kompozíciója.

A kezdeményezést a Communitas Alapítvány és az RMDSZ Bihar megyei szervezete karolta fel, s médiatámogatóként lapunkban közöljük a nyertes képeket.



Sas körül



Naplemente – másképp

Veres Roland
I. díjas fotója



DEVECSERY LÁSZLÓ

Kis katica



– Kis katica, merre jársz,
égen-földön merre szállsz?
Merre viszed hét pettyedet?
Hadd repüljek távol veled!

– Ég, föld között repít szárnyam,
virágok kelyhe az ágyam.
Szárny nélkül te hogy repülnél?
Hét petty nélkül is örülnél?

– Kis katica, repülj messze:
szép, távoli, új egekre!
Szárny nélkül én nem követlek,
hét petty nélkül nem vezetlek.

– Kis katica! Merre jársz?
Égen-földön merre szállsz?

Két fiatal szólista váradi bemutatkozása

A másodéves zeneakadémiai hallgató SZŐCS KRISTÓF zongorajátékával nyűgözte le a hallgatóságot, a Németországban élő MURVAI MÁRTA hegedűművésznő a filharmóniában lépett fel.

A Partiumi Magyar Művelődési Céh szervezte azt a koncertet a Partiumi Keresztény Egyetem dísztermében, ahol Szőcs Kristóf lépett fel. A kolozsvári születésű fiatal zongorista Kolozsváron kezdte tanulmányait, majd a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián folytatta. Műsorát Schumann *g-moll szonátájával* (Op. 22.) kezdte.

Robert Schumann hosszú éveken át (1830–38) dolgozott kompozícióján. Muzsikája nagyon is egyéni, az átlagtól elütő megoldásokat tartalmaz. Az első tétel (*Amilyen gyorsan csak lehet)* dallama és ritmikája kevésbé jellegzetes, inkább a belső mozgás elbújtatott lüktetése, változatossága uralkodik benne. A II. tétel C-dúr hangzásvilága közelebb áll Schumann dallamiságához, zongorastílusához. A III., *Scherzo* tétel négyütemes, fanfárszerű bevezetéssel indul, s rendkívüli technikai felkészülést igényel az előadótól. A *Kóda* végletes gyorsaságú zene, témája összefügg az I. tételével.

Szőcs Kristóf ezt követően Demény Attila kolozsvári zeneszerző *Tíz zongoradarabjából* szólaltatott meg hatot – váradi bemutatóként. E miniatűr kompozíciók esőcseppekre emlékeztetően teremtették meg a bámulatosan őszinte hangulatvilágot modern felfogásban. A továbbiakban Liszt Ferenc *h-moll szonátáját* (1852–53) hallgattuk meg. A hat részből álló, Schumann-nak ajánlott mű nemcsak a vészjósló feszültséget hozza felszínre, hanem választ is keres a felvetett kérdésekre. Olaszos, bel cantói gyöngédséggel Bellini érzelmes dallamára emlékeztet. Az 5. rész b-moll fugatója után a kóda rohamos gyorsaságú zenéje szólal meg, kifejezvén a mű vallásos-diabolikus érzésvilágát.



Murvai Márta



Szőcs Kristóf nem először lépett fel a PKE dísztermében

Befejezésül felcsendült Bartók Béla *Két román tánca* (Op. 8/a; 1909–10). Bartók a Biharban gyűjtött román népdalelemeket használja fel, ám saját leleményére támaszkodik elsősorban. Szőcs Kristóf kiváló, kidolgozott technikával oldotta meg a műsorban elhangzott kompozíciókat. Igényesen éreztetett rá a művek kifejezte gondolatok hol fenséget, hol líraiságot közvetítő drámaiságára. A kamarakoncert hallgatósága lelkes tapssal adózott a fiatal művész tehetségének.

A bukaresti születésű Murvai Márta jelenleg Németországban él, a rostocki Zeneművészeti Egyetemen Werner Scholz professzor osztályában kitüntetéssel végezte el a mesterkurzust. Már bemutatkozott a világ több metropolisában. Váradon az ő kivételesen szép előadásában csendült fel Aram Hacsaturján örmény zeneszerző közismert és népszerű, David Ojsztrahnak ajánlott *Hegedűversenye.* A nemzeti melodikájú és ritmikájú versenymű szólamának sajátos örmény bánatot is sugalló atmoszféráját is közel hozta a hallgatósághoz, akár az I. tétel erős kontrasztjára, táncosságára, dallamosságára figyeltető játékára, akár a mű által kifejezett drámaiságra, pátoszra vagy a leheletfinom szomorúságú zenére emlékezünk. A finálé vidámabb, derűsebb hangulatát is érzékletesen mintázta meg. Ez „tűzijátékszerű" virtuozitást igényel a hegedűművész részéről, írta maga a szerző. A mű felidézi *A rózsához* című örmény dalt. A művésznő tolmácsolása itt is magával ragadó volt.

Költőiségben is bővelkedő hangszerjátéka a sokszínűségével ragadta meg a hallgatóságot. A versenymű harmóniakezelését, változatos melodikáját, az örmény zene éltető hatását színesen és bravúros virtuozitást sem nélkülözve közvetítette. Példamutató teljesítményét a hallgatóság szűnni nem akaró tapssal jutalmazta.

Tuduka Oszkár

Babaruhabörze és Garázsvásár

Két vállalkozó kedvű kismama, Bordás Boglárka és Wagner Petra szervezésében baba- és gyermekruhabörzét, illetve Garázsvásár fantázianévvel felnőttruhabörzét tartottak májusban a nagyszalontai Zilahy Lajos Művelődési Házban.

A nagy sikernek örvendő baba- és gyermekruhabörzét immár harmadik alkalommal rendezték meg a hajdúvárosban, és most is sokan voltak kíváncsiak rá. A gazdag választékban bővelkedő asztalokon minden érdeklődő megtalálhatta az elvárásainak megfelelőt. Voltak kismama-holmik, játékok, kiegészítők is, méghozzá igen kedvezményes áron. A nagyszalontai anyukák mellett nagyváradi vendégek is csatlakoztak a börze csapatához, és néhány nagyszalontai kézműves is jelen volt termékeivel. A gyerekholmik mellett kaphatók voltak sótermékek, természetes élelmiszer-alapanyagok, táskák, párnák, és ízletes sajtok közül is válogathattak az érdeklődők.







A Garázsvásár számára most érkezett el a premier ideje. A kínálat változatos volt, a vásárlói kedv azonban igen alacsonynak bizonyult, kevesen látogattak el a rendezvénynek helyet adó Zilahy Lajos Művelődési Házba annak ellenére, hogy valóban baráti árak várták az érdeklődőket. A szervezőktől megtudtuk, hogy ennek ellenére ősszel szeretnének még egy próbát tenni és megszervezni egy újabb vásárt. Természetesen a baba- és gyermekruhabörzének is lesz folytatása, legközelebb nyár végén.

Balázs Anita

Állatjóléti támogatást kérhetnek

Június 30-ig nyújthatnak be két állatjóléti támogatási kérelmet a gazdák, tájékoztatott a Mezőgazdasági Kifizetési és Intervenciós Ügynökség (APIA) Bihar megyei kirendeltsége. A gazdák a 215. intézkedés *a* és *b* csomagjára, azaz a sertésfélék és a szárnyasok jólétének megteremtésére kérhetnek támogatást. A kérelmező gazdáknak vállalniuk kell, hogy 2014. július 1-jétől kezdve öt éven át fenntartják az állatok jólétét.

A gazdáknak egyetlen kérvényt kell benyújtaniak – ennek tartalmaznia kell a tenyészetek állat-egészségügyi kódját – a kifizetési ügynökség azon megyei kirendeltségéhez (Biharban a cím: Nagyvárad, Matei Corvin utca 1. szám), melynek területén a legnagyobb állatállomány van. Június 30-ig azok a gazdák tehetik le az igénylésüket, akiknek sertéstenyésztőként 2013. február 15., baromfitartóként pedig 2013. január 18. előtt nem voltak vállalásaik.

Az ügynökség arról is tájékoztatott, hogy a területalapú kérelmek benyújtása első határidejének lejártáig, május 15-ig 38 085 igénylés érkezett a Bihar megyei központba, és ezekben 326 721,72 hektárnyi termőföldre kértek támogatást.

(fried)

A focitorna véget ért, a barátságok erősödnek

A nagyváradi Bodola Gyula Stadionban megtartott döntőkkel ért véget a Bihar–Hajdú-Bihar barátságos labdarúgótorna első kiírása.



A belényesieknek a második hellyel kellett beérniük, a jutalmat Tóth Attilától vették át

Az első helyet a megyei első osztályban szereplő Harangmezői FC szerezte meg, de a képzeletbeli dobogó további két fokára is bihari csapatok álltak fel. A határ menti kapcsolatokat a sport terén is megerősíteni szándékozó kezdeményezés szervezője a Bihar–Hajdú-Bihar Eurorégió Alapítvány volt, amely a Bihar Megyei Tanács anyagi támogatásából finanszírozta a torna költségeit.

Tizenhat csapat, 9 bihari és 7 hajdú-bihari vágott neki a küzdelemnek tavaly augusztusban. Az első körben négyes csoportokban mérték össze erejüket, majd a csoportonkénti két legjobb együttes az egyenes kieséses szakaszban folytatta. A legjobb nyolc közé 6 bihari (Szentandrás, Belényes, Hegyközpályi, Harangmező, Nagyszalonta és a váradi Egyetemi FC) és két hajdú-bihari gárda (Hosszúpályi SE, Nyíradonyi VVTK) jutott be, az elődöntőbe már csak bihariak kerültek. A selejtezőket oda-visszavágó alapon rendezték meg, így alakult ki a nagy- és a kisdöntő párosítása, utóbbi két találkozóra egyazon napon, május 14-én délután került sor a Bodola stadionban.

A bronzéremért a Nagyszalontai Olimpia VSK és a Biharszentandrási Crişul küzdött meg, utóbbi végül a vártnál könnyebben győzött, 5–1 arányban, s a harmadik helyért járó trófea és oklevél mellé megkapta a bronzérmesnek felajánlott 20 000 lej értékű jutalmat is. A hajdúvárosiak tízezer lejjel vigasztalódtak.



Örömtáncot járt a győztes harangmezői csapat

A döntő kemény csatát ígért, hiszen a sorozat két meghatározó csapata, a Harangmezői FC és a Belényesi Bihorul (a megyei első osztályban is élen jár) lépett pályára. A május közepén igencsak szokatlan őszi időjárás (alig tíz fok és apró szemű eső fogadta a stadionba kilátogató közel ezer focikedvelőt) sem vette kedvét a döntőre készülőknek. A felek látványos focival örvendeztették meg a nézőket, a győzelmet az esélyesnek mondható harangmezőiek szerezték meg 4–1 arányban.

A győzteseket Cornel Popa, a megyei tanács elnöke és Tóth Attila, a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat alelnöke díjazta. A döntős belényesiek 30 000 lejt, a győztes harangmezőiek pedig 60 000-et vihettek haza jutalomként. Valer Vancea, a Bihar Megyei Labdarúgó-egyesület elnöke emlékplakettet és a román labdarúgás történetét tartalmazó két kötetet adott ajándékba a megyei tanácsi elnöknek, a két alelnöknek, Kiss Sándornak és Ioan Mangnak, valamint a hajdú-bihari önkormányzat alelnökének, ezzel köszönve meg a labdarúgás támogatását és a két megyében élő sportemberek közötti kapcsolatok erősítését.

A tornát hagyományteremtő szándékkal indította útjára a Bihar megyei önkormányzat, s bár a szervezők egyelőre nem tudták megmondani, idén lesz-e folytatás, egy dolog biztosnak tűnik: Bihar és Hajdú-Bihar focikedvelői örömmel fogadták a kezdeményezést.

Hajdu Attila

A pólósok hozták a kötelezőt

A címvédő Nagyváradi Városi Sportklub-Digi (VSK) győzelmével ért véget a román férfi vízilabda Szuperliga 2013–2014-es idénye. A Crişul Sportklub szintén megvédte elsőségét a nőknél.



A VSK-Digi bajnokcsapata



A Crişul SK női vízilabdázói is megvédték elsőségüket

A **férfi vízilabda-bajnokság** döntőjében a váradiak a trónkövetelő Bukaresti Steauát győzték le 3–0 arányban, ezzel pedig sorozatban a nyolcadik bajnoki trófeájukat szerezték meg. A bajnokság alapszakaszát az első helyen záró, mindössze egy vereséget elszenvedő váradiak az elődöntőben a tavalyi ezüstérmes Bukaresti Dinamót verték 3–0-ra.

A tavalyihoz képest átalakult kerettel vágott neki a bajnokságnak a váradi csapat, amelyben több helyi nevelésű tehetséges játékos is helyet kapott, s rájuk bizony a fontos találkozókon is számított Dorin Costrăş edző. Így fordulhatott elő az, ami az utóbbi években elképzelhetetlen volt, hogy az eredménytől függetlenül, ha a helyzet úgy kívánta, a bajnoki vagy a BL-meccseken is vízbe ugrottak a VSK újoncai, Freundlich, Alexa vagy Jurcă. A zsinórban nyolcadszor **bajnok váradi csapat tagjai:** Gojko Pijetlovics, Dorin Creţu (kapusok), Tiberiu Negrean, Nicolae Diaconu, Mihnea Chioveanu, Alex Popoviciu, Cătălin Alexa, Vojiszlav Csupics, Andrei Creţu, Gheorghe Dunca, Ramiro Georgescu, Kádár Kálmán, Freundlich Ádám, Adrian Jurcă és Bogdan Câmpianu (mezőnyjátékosok).

A bajnoki aranyérem mellett Dorin Costrăş együttese a Bajnokok Ligájában is tisztesen helytállt, hiszen sikerrel vette a háromlépcsős selejtezőt, így bekerült a csoportkörbe, Európa legjobb 12 csapata közé, oda, ahova már nem tudott bejutni a címvédő Belgrádi Vörös Csillag. A B csoportot végül a hatodik helyen zárta a VSK-Digi, amely a záró fordulóban szerezte meg egyetlen győzelmét a Berlini Spandau ellen. Emellett a török bajnok Galatasaray elleni döntetlen volt még pozitív eredmény a csoportkörben.

Az aranyéremért küzdhetnek a kosarasok



A **női pólóbajnokságot** szintén váradi csapat nyerte. A Crişul Sportklub (edző Orbán Zoltán) sorozatban másodszor lett Románia legjobbja, maga mögé utasítva a fő riválist Marosvásárhelyi Torpit, emellett ezüstérmet szerzett a Román Kupában.

Története során először került bajnoki döntőbe a Nagyváradi VSK **férfi kosárlabda-csapata**, amely remekül szerepelt a 2013–2014-es idényben. A rájátszásba második helyen került be Cristian Achim együttese, amely a negyeddöntőben a Craiovai SCMU-t, az elődöntőben pedig a tavalyi ezüstérmes Marosvásárhelyi KK-t búcsúztatta egyaránt 3–0-s összesítéssel. Hogy történt-e csoda a fináléban, ahol a címvédő Ploieşti-i Asesoft volt az ellenfél, arról következő lapszámunkban tudunk majd beszámolni.

Hajdu Attila

Tájszavakban a világ

A budapesti Tinta Könyvkiadó nemrég jelentette meg a Kis magyar tájszótárt az Ékesszólás kiskönyvtára sorozatában. A kötetet a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetében mutatták be. Az esemény után nyilatkozott KISS GÁBOR, a szótár szerkesztője.

– A könyvbemutatón elmondta, hogy személyes indítékai is voltak a szótár összeállításához…

– Igen, Nógrád megyében egy kis faluban, Cserháthalápon töltöttem nagyszüleimnél az iskolai szüneteket az 1960-as években. Meghatódottan gondolok vissza nagyszüleim küzdelmes mindennapjaira és palócos kiejtésére. Ma is fülemben csengenek nagyanyámnak a sarampó, garád, bonc szavai, melyek a kerti kiskaput, a kerítést és a combot jelentették. Nem is tudom, az ott élő emberek ismerik-e még ezeket a szavakat.



– A rádió, a televízió hatására az elmúlt években szinte eltűnt a magyar tájegységek szóhasználata közötti különbség.

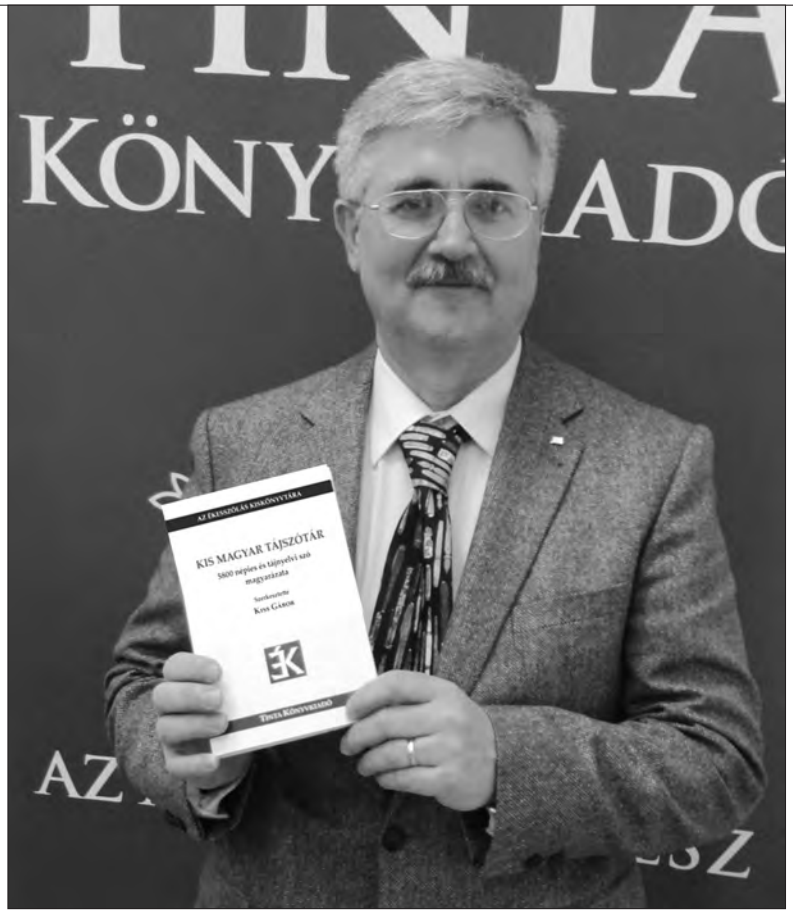
– Sajnos igazat kell adnom Önnek. Néhány szó azért tartja magát, miskolci feleségemtől tanultam a makuka és a troszka szavakat, így nevezik az ő szülőhelyén még ma is a szotyolát, illetve a vörös salakot. Kétségtelen, hogy nagy kiegyenlítődés megy végbe nyelvünkben mind a hangtan, mind a szókincs területén. Ez nyelvünk szürkülése, szegényedése.

– Miért létezhettek egyáltalán tájszavak? Miért nem ugyanúgy hívják, nevezik meg a magyar nyelvterületen ugyanazokat a dolgokat, cselekedeteket?

– A nyelv elsődleges feladata – divatos szóval – a kommunikáció. A régi világban az emberek többsége egy kis területen élte le az egész életét. Talán soha nem beszélt távoli emberekkel, elég volt, ha a falubeliekkel vagy a szomszéd faluban lakókkal megértették egymást. Bizonyos fokú bezártságban ezért alakulhatott ki például a gyógynövények sok-sok népi neve. Ezért lehet a denevérnek is számtalan megnevezése, mint például bőregér, bőrmadár, hajlopó, szárnyasegér. Volt, aki felvette, és ezt igazolta is a tudomány, hogy azoknak a dolgoknak, terményeknek, melyeket országos vásárra vittek, kevesebb tájnyelvi megfelelőjük van, hiszen az országos nagy vásárokon távoli vidékek lakói találkoztak, és ha üzletet akartak kötni, hát ugyanazokat a szavakat kellett használniuk. Mint tudjuk, a gyógynövényeket nem vitték nagy vásárokra, és nem a denevérekről folyt a beszéd a sokadalomban.

– A reformkor magyar nyelvújítói talán tízezer szót is alkottak. Kazinczyék egyik kedvelt szóalkotási módja volt, hogy a köznyelvbe tájszavakat emeltek be. Így vált országosan ismertté a betyár, a burgonya, a hullám, az idom, a bútor szó. Az Ön szótárának célja szintén nyelvújítás?

– Csak áttételesen, hiszen a *Kis magyar tájszótár* szép számmal tartalmazza a mára már



eltűnt hagyományos paraszti gazdálkodás és világ tárgyainak, tevékenységeinek a nevét. Ezeken nincs mit újítani. Például abronica annak a vízhordó rúdnak a neve, amelynek két végére akasztották a vödröket. A mai beszélő számára ismeretlen a léhel ige is, ami a valamikori kenderfeldolgozással kapcsolatos, pontosabban a kender fésülését jelentette. Azonban a szótár szavainak másik része alkalmas szókincsbővítésre, hiszen miért ne mondhatnánk időnként arra, aki a jégen csúszkál, azt, hogy sinkózik. A kövér, lusta ember jellemzésére pedig néha a temhe szót is használhatnánk beszédünk színesítésére.

– Milyen előzményei vannak ennek a szótárnak?

– A magyar tájnyelvnek három nagy szótára jelent meg ez ideig. Egyik a reformkor végén, 1838-ban, majd két kötetben a XIX. század végén egy gyűjtemény, és 1960 és 2010 között öt kötetben látott napvilágot az *Új magyar tájszótár.* Ezek mellett a XX. században közel félszáz kisebb regionális kötetben leltározták a helyi tájnyelv szókincsét szorgos gyűjtők.

– Azt gondolná az ember, hogy akkor már újabb tájszógyűjteményekre nem is volt szükség!

– Gondolhatja az ember, de rosszul gondolja. Minden szótár fontos, mert segítségével pontosabban megismerjük hatalmas szókincsünk építőkockáit, a szavakat. A *Kis magyar tájszótár* jellemzője, hogy közel két tucat korábban megjelent kis tájszótár anyaga összeszerkesztve, együtt található meg benne. A feldolgozott tájszótárakat úgy választottuk meg, hogy lefedjék a Kárpát-medencei magyar nyelvterület jelentős részét. Szótárunk jelzi is, hogy egy-egy szó honnan származik.

– Említsen meg néhány olyan szót, amely nagy területen volt elterjedve!

– Ilyen szavak a firhang, gang, pemet, früstök, jussol.

– Mi a pemet?

– A kemence tisztítására használatos seprű volt.

– A kiadvány alcíme: 5800 népies és tájnyelvi szó magyarázata. Mi a különbség a népies és a tájszó között? Illetve sok vagy kevés az 5800 szó?

– A népies szavakat széles körben, országosan használták, míg a tájszavakat a magyar nyelvterületnek csak egy kisebb részén, egy-egy táján. A szótár 5800 szava vállaltan egy szubjektív válogatás eredménye. Ha figyelembe vesszük, hogy napjaink átlagos beszélőjének aktív szókincse csupán pár ezer, akkor jelentősnek mondható ez a szám. Igen örülnék, ha minél többen akár csak néhány tucat új szóval gyarapítanák szókincsüket ennek az új szótárnak a segítségével.

– Kölcsey Parainesiséből *rémlik egy sor: ,,Teljes birtokában lenni a nyelvnek, melyet a nép beszél: ez az első s elengedhetetlen feltétel.''*

– Ez a mondat is jelzi, hogy a reformnemzedék tagjainak milyen jelentős volt a magyar nyelv ügye. A *Kis magyar tájszótár* összeállításával azt szerettem volna elérni, hogy korunk embere is rádöbbenjen, ma is fontos anyanyelvünk. Hiszen a magyar nyelv a legnagyobb hungarikum. Ez a szótár vállaltan népszerűsítő munka. Lapozgatásra, olvasgatásra ajánlom.

– Kosztolányi írja: a szótár lapozgatásánál nincs csodálatosabb dolog…

– Mikor szótárról beszélünk, majdnem mindig kétnyelvű szótárakra gondolunk. Pedig a Tinta Könyvkiadó szótárszerkesztőségében az elmúlt évtizedben olyan egynyelvű szótárak készültek, melyek lapozgatása, olvasgatása során a bennük magyarázott szavak segítségével a régmúlt, mára letűnt világ embereinek mindennapjaiba, örömeibe és bánataiba pillanthatunk be. A tájszavak a régi világot a történelemkönyveknél pontosabban tárják elénk.

Kovács Anett
kiadói gyakornok

Gyógynövény-ábécé

88. Közönséges csarab *(Calluna vulgaris)*

A hangafélék (Ericaceae) családjába sorolt csarab nemzetség (Calluna) tagja, latin neve a görög „söpörni” igéből ered, mivel valaha seprűt készítettek belőle. Erika, hanga, télizöld, vadciprus, angyalmetélt – ezek a leghasználatosabb elnevezései. Román neve iarbă neagră.

Egész Európában elterjedt évelő törpecserje, Norvégia nemzeti virága. A 20–50 cm magas növény szőnyegszerűen terül el a mészben szegény, nedves talajon. Elágazó szárának kis ágai felfelé nyúlnak, levelei szorosan egymáshoz simulnak. Virágai lilák vagy rózsaszínek, július-augusztusban nyílnak. 2 mm-es, négyszögletű toktermése tele van maggal.

A csarab vízhajtó és húgyúti fertőtlenítőszer, hólyaghurut és vesebaj ellen is használják. Reumára, köszvényre borogatásként, illetve vese- és epekő elleni teaként az egész növény főzete alkalmas. Más növényekkel együtt kiváló méregtelenítő. Gyenge altatószer, izzasztó, érelmeszesedés ellen is ajánlják. Cukorbetegek teájának egyik alkotórésze. Régen gyermekek nyugtatószereként is elterjedt. Semmilyen mérgező vagy káros hatása nem ismeretes, még huzamos alkalmazása sem okozott semmilyen mellékhatást.



Közönséges csarab



Közönséges nyír

89. Közönséges nyír *(Betula pendula)*

A nyírfafélék (Betulaceae) családjába tartozik, természetes körülmények között leginkább a tajgai éghajlaton honos fafaj. Román neve mesteacăn.

Gyorsan növő, egylaki fa. Idős korában ágai lecsüngők. Kérge jellegzetesen fehér alapon fekete tarka, fája puha. Általában csoportosan nő, hidegebb éghajlaton egyenletesebben növekszik, melegebb helyeken lazább szövetű, és jobban károsítják a kártevők. Levelei szórt állásúak, ékvállúak, rombusz alakúak, kétszeresen fűrészes szélűek, viaszmirigyek vannak rajtuk. Április-májusban virágzik, termései szárnyas makkok. Fája könnyen ég, szaunák fűtésére használják.

Levele flavonoidokat (kvercetin glikozidokat), nyomokban illóolajat (szeszkviterpén peroxidokat, triterpén származékokat), káliumsókat és aszkorbinsavat tartalmaz. Teája kiváló vizelethajtó, vértisztító és gyulladáscsökkentő, de ismert görcsoldó és fertőtlenítő hatása is. Alkalmazzák enyhe húgyúti fertőzésekre, vesekő és vesehomok kialakulásának megelőzésére, reuma ellen. Június-júliusban gyűjtik a nyírfalevelet.

A következő hónapban a kutyabengét és a ländzsás útifüvet mutatjuk be.

Szegény olaszok levese

A minestrone gyakori fogás volt az olasz szegények asztalán. A maradékok összevegyítéséből született, tartalmasságát a zöldségek mellett a tésztának köszönhette.

Minestrone

Hozzávalók: 20 dkg szárazbab, 2 babérlevél, 1 chili, 6 gerezd fokhagyma, 2 fej vöröshagyma, 4 közepes sárgarépa, 6 szál zellerszár, 20 dkg paradicsompüré, 2 teáskanál friss kakukkfűlevél, 1 teáskanál friss rozmaringlevél, 1 kis fej fodros kel, 5 dkg reszelt parmezán, 0,5 dl olívaolaj.

Elkészítés: A babot előző este hideg vízbe áztatjuk, másnap friss vizet öntünk rá, hozzáadjuk a babérlevelet, a közepesen csípős paprikát és a fokhagymát. Lassú tűzön készre pároljuk, majd hagyjuk a főzővízben kihűlni. Meghámozzuk, felvágjuk a hagymát, a sárgarépát és a zellert. Serpenyőben olívaolajat hevítünk, ezen megdinszteljük a hagymát, hozzáadjuk a zellert és a sárgarépát, vizet töltünk rá, és fedő alatt megpároljuk. Ha kész, a babhoz adjuk a fűszerekkel és a paradicsompürével, sózzuk, majd hozzáadjuk a csíkokra vágott kelt is. Az egészet felöntjük, hogy a víz ellepje a zöldségeket, ezután addig főzzük, amíg a kel meg nem puhul. Tálaláskor frissen őrölt fekete borssal és parmezánnal ízesítjük.

Genovai minestrone pestóval

Hozzávalók: 15 dkg nagy szemű bab, 3 dkg vaj, 1 kisebb fej hagyma, 1 gerezd fokhagyma, 1 csokor petrezselyem, 4-5 zsályalevél, 15 dkg pancetta (olasz húsos, fűszeres szalonna, helyettesíthető baconnel), 1 nagyobb zeller, 1 nagyobb sárgarépa, 2 burgonya, 25 dkg hámozott paradicsom, 5 bazsalikomlevél, 2 l húsleves, 1 nagyobb cukkini, 15 dkg zöldborsó, 8 dkg zöldbab, 1/4 fej kisebb káposzta, 10 dkg kis csőtészta, 4 evőkanál pesto, 2 evőkanál reszelt parmezán.



Elkészítés: A babot egy éjszakát hideg vízben áztatjuk. A zöldségeket megmossuk, megtisztítjuk, a petrezselymet finomra vágjuk, a többit felkockázzuk, a szalonnát szintén. A káposztát megmossuk és lereszeljük. A vajat egy nagy lábosban felhevítjük, hozzáadjuk a hagymát, fokhagymát, petrezselymet, zsályát, szalonnát, és megdinszteljük. Hozzátesszük a zellert, a sárgarépát, a burgonyát, és még 5 percig pároljuk, majd belekeverjük a paradicsomot, a bazsalikomot és a szemes babot. Borssal bőven ízesítjük, hozzáöntjük a húslevest, és lassú tűzön 1 órát főzzük. Legvégül hozzáadjuk a cukkinit, a borsót, a zöldbabot, a káposztát és a tésztát. Addig főzzük, amíg a tészta el nem készül (al dente állagú). A pestóval és a parmezánnal tálaljuk.



Tavaszi zöld minestrone

Hozzávalók 6 személyre: 2,5 liter zöldségalaplé, 1 szál póréhagyma felkarikázva, 3 gerezd fokhagyma, 1/4 kelkáposzta feldarabolva, 2 zellerszár, 10 dkg zöldbab, 10 dkg brokkoli, 15 dkg zöldborsó, 15 dkg spárga, 8 evőkanál olívaolaj, 1 hámozott paradicsom konzerv, 5-6 friss bazsalikomlevél, 1 marék kis kagylótészta vagy eperlevél, 3 evőkanál reszelt parmezán, 1 evőkanál liszt, só, bors.

Elkészítés: A zöldségeket megmossuk, meghámozzuk, és közepes kockákra vágjuk. Egy nagy lábosban olívaolajat hevítünk, és megpároljuk rajta a zöldségeket a következő sorrendben: póréhagyma, fokhagyma, zeller, zöldbab, zöldborsó, spárga, brokkoli, kelkáposzta. Egy evőkanálnyi liszttel megszórjuk a zöldségeket, átforgatjuk, felöntjük az alaplével, és ízlés szerint sózzuk, borsozzuk. Összeforraljuk, majd alacsony lángon kb. 30 percig gyöngyöztetjük. Közben félidőnél hozzáadjuk a paradicsomot levével együtt. Amikor a zöldségek megpuhultak, beleszórjuk a tésztát a levesbe. Elzárjuk alatta a gázt, és lefedve néhány percig pihentetjük. Tálalás előtt keverjük bele a reszelt parmezánt és a bazsalikomot.

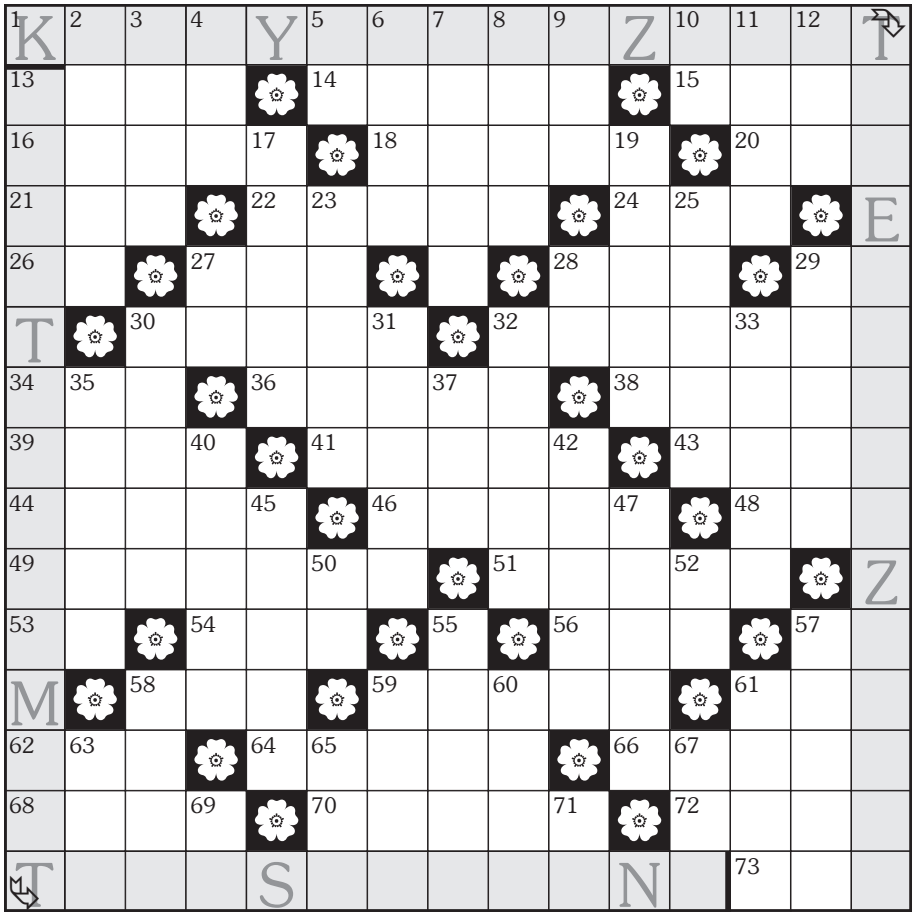
Vámos Miklós mondotta

A József Attila-díjas író, dramaturg, forgatókönyvíró, kiadóigazgató, műsorvezető egyik gondolatát idézzük a rejtvényben a **vízszintes 1.** és **függőleges 13.** alatt.

VÍZSZINTES: 13. Éter és alkohol gyöke. **14.** Nagyobb, lapos fenekű csónak. **15.** Oktalan. **16.** Füves síkság Dél-Amerikában. **18.** Szerencsejáték. **20.** Csomóval rögzít. **21.** Megkülönböztető bélyeg. **22.** Község Gödöllő térségében. **24.** Ízeltlábú. **26.** Keresztül. **27.** Kossuth-díjas színész (Lajos, 1935–1984). **28.** Beborít. **29.** Latin és. **30.** Hivatásos. **32.** Esernyő (rég.). **34.** Belga üdülőváros. **36.** Űrtartalom mértékegység. **38.** Ércpénz előlapja. **39.** Francia író (Émile, 1840–1902). **41.** Édesség. **43.** Sémi nyelvű nép. **44.** Talpától. **46.** Füvet eszeget a mezőn. **48.** Részben neki! **49.** Megosztott főváros Ciprus szigetén (1974-től). **51.** Másképpen – latinul. **53.** Szilágy megyei település (román neve). **54.** Ezen a helyen. **56.** Én (lat.). **57.** Helyeslés – több nyelven. **58.** Elődje. **59.** Nagyváradról elszármazott magyar színész, igazgató (Péter). **61.** Osztrák, olasz és luxemburgi gépkocsik betűjele. **62.** Kézzel üdvözöl. **64.** Összetört jármű. **66.** Tágas helyiség. **68.** Értékes szőrme. **70.** Régészeti munkát végeztető. **72.** … Hari – Szántó György regénye. **73.** Hajó hátsó része.

FÜGGŐLEGES: 2. Meglepő gondolat. **3.** A nikkel és az alumínium vegyjele. **4.** Hollandia és Norvégia gépkocsijele. **5.** Házőrző. **6.** Nagyobb göngyöleg. **7.** Kossuth-díjas dalszövegíró, zeneszerző, énekes (János). **8.** Ügyirat. **9.** Sapienti … – a bölcsnek elegendő (latin). **10.** Részben fed! **11.** Magyar származású németországi színésznő, táncos, primadonna (Marika). **12.** Fizikai képesség. **17.** Csoport szétszéled (rég.). **19.** Zenés drámai mű. **23.** Enyhe, frissítő szellő. **25.** Határ menti város és folyó Csehország északkeleti részén. **27.** Strázsa. **28.** Éneklő szócska. **29.** Helyére tesz. **30.** Magyar nyelvterületen élő népcsoport. **31.** A legrégibb latin nyelvű bibliafordítás. **32.** Európai főváros. **33.** Jogi úton tisztázó. **35.** Nyolckarú tengeri ragadozó. **37.** Középen mehet! **40.** Ebből a német névből alakult ki az Alajos férfinév. **42.** Házhely. **45.** Őszirózsa (lat.). **47.** Fásított park. **50.** Igeképző. **52.** Laoszban van! **55.** Amerikai filmművészeti díj. **57.** Kímélő étrend (ék. h.). **58.** Teaidőre. **59.** Csen betűi. **60.** Napszak. **61.** Termést betakarít. **63.** Tagadás. **65.** Összevissza ázó! **67.** Brit hanglemezgyártó és elektronikai vállalat. **69.** Centigramm. **71.** Mesebeli „nagy varázsló”.

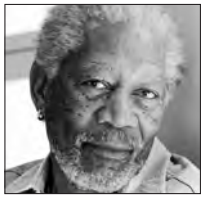
Barabás Zsuzsa



Májusi számunkban közölt rejtvényünk (Bölcs megállapítás) helyes megfejtése: „Az elégedettség titka, hogy örülni tudjunk annak, ami a mienk.” Könyvjutalmat nyert: **Menyhárt György** (Berettyószéplak), **Diószegi Margit** (Nagyvárad) és **Laviță Zsuzsanna** (Szalonta).

A helyes megfejtést szerkesztőségünkbe eljuttatók között könyvjutalmat sorsolunk ki. Beküldési határidő: **június 30.** Postacím: Biharország, 410068 – Oradea, Piața 1 Decembrie nr. 12.; e-mail: biharmegye@gmail.com.

Júniusi jeles napok



1937. június 1-jén megszületett Morgan Freeman

Memphisben született a kiváló amerikai színész; eddig háromszor jelölték Oscar-díjra. Emlékezetes alakításokat nyújtott mozifilmekben, televízióban és színpadon egyaránt. Számtalan díjat kapott.

1917. június 4-én először adták át a Pulitzer-díjat

A névadó Pulitzer József Makón született. A gyenge látású, rossz fizikumú, ám kalandvágyó fiú tizenévesen került az Egyesült Államokba. A polgárháború után St. Louisban egy német nyelvű lapnak írt riportokat, közben angolt és jogot tanult. 1878-ban megvásárolt két csődközeli napilapot; az összeolvasztott *Post-Dispatch* három év után már nyereséges volt. 1882-ben megvette New Yorkban a *World* című újságot, és hamar sikeres napilapot varázsolt belőle a modern újságírói stílusnak köszönhetően. Egymillió dollárt adományozott a Columbia Egyetemnek, ezzel alapozta meg a róla elnevezett, újságírók munkájának elismerésére szánt díjat.



632. június 8-án meghalt Mohamed próféta

Az iszlám vallás megalapítója Medinában szenderült jobblétre 62 éves korában. Vallási és politikai eszméivel egyesítette az Arab-félsziget törzseit. Negyvenévesen voltak először látomásai, amelyek szerint vezetnie kell az arabokat, hogy megismerjék az egyetlen mindenható istenüket, Allahot. Először Medinában sikerült híveket toboroznia, hogy az iszlámot terjesszék Arábiában. Végül 630-ban sikerült meghódítania Mekkát is, ez lett az új vallás központja és zarándokhelye.



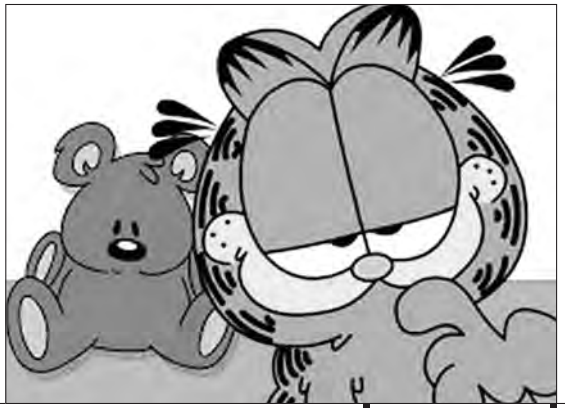
1885. június 17-én megérkezett New Yorkba a Szabadság-szobor

Franciaország ajándéka a rézből készült alkotás, az Amerikai Egyesült Államok függetlenségének 100. évfordulója alkalmából. Teljes címe: A szabadság megvilágosítja a világot. A szobrász Frédéric Auguste Bartholdi volt, a belső szerkezet mérnöki munkáit Gustave Eiffel végezte. New York előtt, a Hudson folyó torkolatánál fekvő szigeten, a Liberty islanden állították fel.



1978. június 19-én „megszületett" Garfield macska

A pár képből álló képregények címszereplője egy lusta, kövér, sárga macska és gazdája, Jon, majd Jon kutyája, Ubul (angolul Odie). Jim Davis alkotta meg, és nagyapjáról, James A. Garfield Davisről nevezte el, aki állítólag jellemében, sőt testi felépítésében is hasonlított a képregényhősre. 41 újságban jelentek meg a rajzolt történetei, az olvasók hamar megszerették. 1982-ben az alkotó elkészítette az első Garfield-rajzfilmet.





A nagyváradi Bémer tér két képeslapon. Fent a tér északi oldalán a színház, az Emke palota, mellette a díszlet-raktár épülete, majd a két Adorján-palota látható

A másik képeslapon a tér nyugati felének egy részén az Emke palota és a Pannónia szálloda látható, előtérben az utasokra váró konflisokkal. A sorban az első talán éppen arra vár, hogy Ady kilépjen az Emke kávéházból...

